Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزى

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ, 1412 ЙИЛ, МУҲАРРАМ, 19-КУН.
ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ, АСАД, 12-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган | 1991 ЙИЛ 31 ИЮЛЬ, ЧОРШАНБА, 145-СОН | НАРХИ: ОБУНАЧИГА 7 ТИЯИН. СОТУВДА 10 ТИЯИН.

КПСС Марказий Комитети Пленумининг қарори 1991 йил 26 июль

КПСС ДАСТУРИНИНГ ЛОЙИҲАСИ ВА УНИ МУҲОКАМА ҚИЛИШ ЮЗАСИДАН ПАРТИЯ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ ТЎҒРИСИДА

1. КПСС Марказий Комитетининг Пленуми партия XXVIII съездининг комиссияси тайёрлаган КПСС Дастури лойиҳасини пухта ишлаб чиқиш ва партияда муҳокама қилиш учун мақбул асос деб ҳисоблайди.

2. КПСС Марказий Комитетининг Котибиятига ушбу Пленумда лойиҳани муҳокама қилиш чоғида айтилган мулоҳаза ва таклифларни умумлаштириш ҳамда уларни XXVIII съезд комиссиясига тақдим этиш топширилсин. Дастур комиссиясига лойиҳани пухта ишлаб чиқиш чоғида лойиҳанинг энг муҳим қоидаларини назарий жиҳатдан асослаш савиясига, КПСС XXVIII съездининг Дастурий баёноти билан давомийлигига, партиянинг ташкилий-сиёсий тузилиши масалаларига алоҳида эътибор бериш тавсия этилсин.

3. Лойиҳа эълон қилингандан кейин умумпартиявий мунозара ўтказилсин. Партия комитетлари Дастур лойиҳасини меҳнат жамоаларида, аҳоли истиқомат жойларида, ижтимоий-сиёсий марказларда кенг муҳокама қилишни уюштирсинлар. КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзолари, Марказий Комитет котиблари ва аъзолари партия ташкилотларида янги Дастур лойиҳасининг муҳокамасида фаол қатнашсинлар.

4. Партиянинг оммавий ахборот воситалари КПСС Дастурининг лойиҳаси юзасидан умумпартиявий мунозарани атрофлича ва чаққон ёритишни таъминласинлар. Партиядаги аҳволни, унинг ҳозирги сиёсатини ҳар томонлама очиб берадиган материаллар мунтазам эълон қилинсин.

КПСС Марказий Комитетининг матбуот марказида совет ва чет эл журналистлари билан учрашувлар, суҳбатлар ҳамда КПСС Дастурининг лойиҳаси кенг ёритилишига кўмаклашадиган бошқа тадбирлар мунтазам равишда ўтказиб турилсин.

5. КПСС Марказий Комитетининг Ижтимоий фанлар академияси, КПСС Марказий Комитетининг Социализм назарияси ва тарихи институти, КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги ҳозирги ижтимоий муаммолар институти, республикалардаги ижтимоий-сиёсий институтлар КПСС Дастурининг лойиҳаси юзасидан тушаётган таклифларни ўрганиш ва умумлаштиришда, илмий, маърифий ва ташвиқий ишларни ўтказишда қатнашсинлар.

КПСС Марказий Комитетининг баёноти

КПСС Марказий Комитетининг Пленуми ҳисоблайдики, РСФСР Президентининг «РСФСР давлат идораларида, муассасалари ва ташкилотларида сиёсий партиялар ҳамда оммавий жамоат ҳаракатларининг ташкилий тузилмалари фаолиятини тўхтатиш тўғрисида»ги Фармони фуқаролик ҳуқуқлари ва эркинликларини анчагина чеклашга, кейинги йиллардаги демократик ғалабаларни йўққа чиқаришга ва жамоат тузилмалари билан давлат идоралари ўртасида мухолифликни кескинлаштиришга қаратилган. Қонунга хилоф бўлган шу ҳужжат ёрдамида одамларнинг фуқаролар тотувлигига эришиш умидларига зарба урилди, энг катта иттифоқдош республикада ҳеч бир ўринсиз сиёсий кескинлик вужудга келтирилди.

Фармоннинг амалга оширилиши меҳнаткашларнинг ишлаб чиқаришни бошқаришдаги иштироки хилма-хил шаклларини тўхтатиб қўйилишига олиб боради ҳамда меҳнат аҳлига нисбатан маъмурий ўзбошимчаликка ва бедодликка йўл очади, айниқса, бозор муносабатлари қарор топаётган шароитда зарур бўлган ижтимоий ҳимоя тартиб-қоидаларини заифлаштиради. У ҳамма қабул этган ҳамда фуқаролик ҳуқуқлари ва сиёсий ҳуқуқлар тўғрисидаги халқаро пактда мустаҳкамланган меъёрларни бузади.

КПСС Марказий Комитетининг Пленуми Фармоннинг демократияга ва Конституцияга қарши йўналишини, мамлакатни авторитаризм йўлига буриб юборишдаги уринишларни кескин қоралаётган касаба уюшмаси, жамоат ташкилотларининг, коммунистлар йиғилишларининг баёнотларини қўллаб-қувватлайди.

Марказий Комитет Пленуми совет жамиятидаги демократик ўзгартишлар жараёнини чинакам халқ ҳокимияти руҳида ривожлантириш ва мустаҳкамлаш лозим, деб ҳисоблайди. Партия ташкилотлари қонун доирасида иш кўриб, меҳнаткашларнинг ҳуқуқларини изчил равишда ҳимоя қилаверади, халқ депутатлари Советлари, касаба уюшмалари, корхоналарнинг раҳбарлари ва жамоат ҳаракатлари билан ҳамкорлик қилаверади. Партия ташкилотлари ўзларининг меҳнат жамоаларида ишлаш ҳуқуқини одамлар учун ҳаётий муҳим масалаларни ҳал этишда кун сайин фаол иштирок этиш йўли билан тасдиқламоқдалар.

Марказий Комитет Пленуми барча партиялар ва ҳаракатларга, касаба уюшмаларининг, ёшларнинг, хотин-қизлар, фахрийларнинг ташкилотларига ва бошқа жамоат ташкилотларига мурожаат этиб, совет кишиларининг ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳимоя қилиш йўлида бирлашишни таклиф қилади.

Пленум РСФСР коммунистларини ўз сафларини жипслаштиришга, сабр-матонатли бўлишга, уюшқоқликни сақлаб қолишга, меҳнат аҳлининг туб манфаатларини изчиллик билан қаттиқ туриб ҳимоя қилишга чақиради. Пленум қатнашчилари Россия Федерациясининг коммунистлари билан бирдам эканликларини изҳор этадилар. Ҳуқуқ ва қонун бизнинг тарафимизда.

КПСС Марказий Комитетининг Пленуми СССР Президентига, СССР Олий Кенгашига, СССР Конституциявий назорат комитетига мурожаат этиб, РСФСР Президентининг Фармонини зудлик билан ҳуқуқий жиҳатдан баҳолашни, демократик ғалабаларни ҳимоя қилишни қатъиян таклиф этади.

КПСС Марказий Комитетининг Пленумида 1991 йил 26 июлда қабул этилган.

Депутатлик ҳаловат эмас

«Интилиш бор жойда ютуқ ҳам бор»

ДЕЙДИ ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН ХАЛҚ ДЕПУТАТИ СУЛТОНМУРОД ТАУБАЛДИЕВ

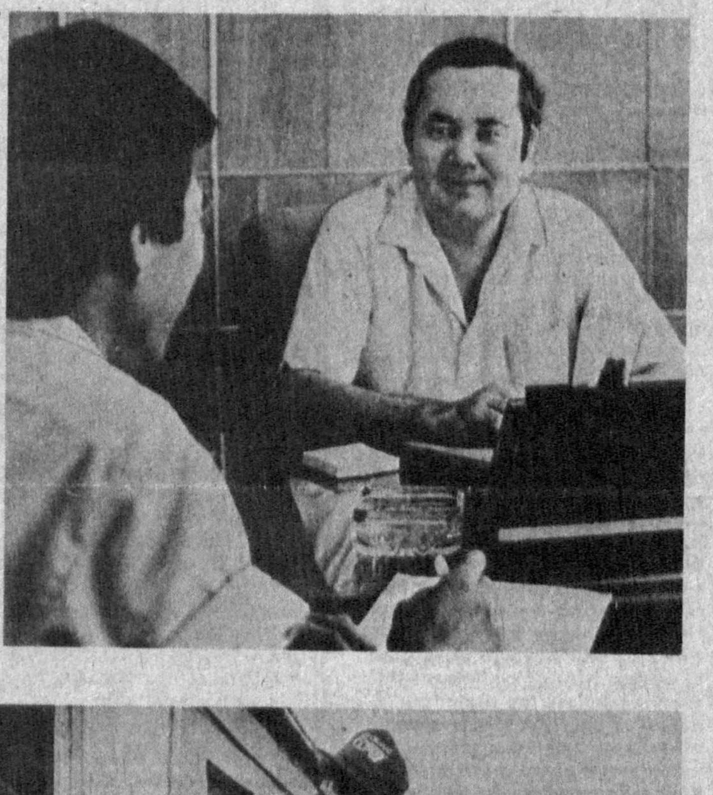

Султонмурод Таубалдиев ҳақида гап кетганда уни билган кишилар «Бахтини берсин, эл ишига қайишадиган йигит», дейишади. Меҳнат жамоасидагилар эса уни яхши, билимдон раҳбар сифатида қадрлашади. Ҳозирги кунда бировнинг кўнглига йўл топиб, ишончини қозониш оғир бўлишига қарамай, Султонмурод бунинг уддасидан чиқмоқда. У Тахиатош шаҳридаги уйсозлик комбинатининг директори. Қорақалпоғистон халқ депутати сифатида хайрли ишларга бош-қош бўлаяпти.

— Депутатликка сайланганимда мени анча ҳаяжон босди, — дейди Султонмурод Таубалдиев. — Масъулиятли ишни зиммамга олар эканман, аввало, сайловчиларимни ўйладим. Уларнинг умид билан менга айтган гапларига сира ҳам бепарво қараб бўлмасди. Тўғри, Қорақалпоғистонда биринчи навбатда Орол муаммосини ҳал этиш керак. Аммо аҳамияти жиҳатидан у билан тенглашадиган бошқа масалалар ҳам йўқ эмас. Бунга сайловчиларим билан бўлган учрашувларнинг бирида иқрор бўлдим. «Энди ишлаш керак ука, халққа чинакамига ёрдам бериш зарур», дейишди улар. Бу ҳақли талабларга қўшилмай бўлмасди. Сайловчиларнинг фикрларини, мулоҳазаларини яхшилаб ўрганиб чиқдим. Берилган наказларни қандай бажаришнинг режасини туздим. Очиғи, қиладиган ишларим кўп экан. Илк фаолиятимни уларнинг энг муҳимларини бажаришдан бошладим.

Тахиатошда аҳолининг ижтимоий-иқтисодий аҳволини яхшилаш бугун асосий вазифа бўлиб турибди. Бу ерда янги шифохона, дам олиш масканлари, мактаб, болалар боғчаси каби қатор ижтимоий иншоотларга эҳтиёж катта. Депутат Султонмурод Таубалдиев хизмат ташвишлари, оила юмушлари кўп бўлишига қарамай, ўз бурчини сидқидилдан бажаришга ҳаракат қилмоқда. Унинг кўмаги билан Тахиатош шаҳридаги 4,5 километр йўл асфальт қилинди. Бошқачасига айтганда, шу мақсад учун ажратилган 1 миллион 100 минг сўмлик маблағнинг қисқа фурсатда ўзлаштирилиши эвазига нотекис, ўйдим-чуқур кўчадаги шароит яхшиланди.

Аҳолининг депутатдан миннатдор бўлишига сабаб бўлаётган бундай ишлар кўп. Қабул кунларининг бирида Султонмуроднинг ҳузурига бир гуруҳ оқсоқоллар ташриф буюришди. Улар электр тармоғи яхши ишламаслигидан нолидилар. Айни дам олиб, ҳордиқ чиқарадиган пайтингда электр қувватининг бўлмай қолиши одамнинг асабига тегади. Султонмурод тегишли ташкилотлар орқали аҳволни ўрганди. Ёши улуғ қарияларнинг сўровини бажаришга енг шимариб киришди. Натижада шаҳарнинг эски қисмида 2,5 километр масофага янгидан электр сими тортилди. Чироқларнинг хонадонларни нурафшон этганидан кўпчиликнинг дили равшан тортди. Бундай қувонч газ қувури 2 километрга узайтирилиб, 50 хонадонга «Зангори олов» кириб борган куни ҳам рўй берди.

Депутатлик ҳаловат эмас. Айниқса, ҳозирги оғир иқтисодий танглик бошидан кечирилаётган кунларда бу ишнинг масъулиятини ҳамма ҳис этиб турибди. Сайловчилар наказини бажармаётган айрим депутатлар кўпчиликнинг олдида хижолат чекишмоқда. Аммо интилганга толе ёр, деганларича бор экан. Қорақалпоғистон халқ депутати Султонмурод Таубалдиев ана шундай ишчан, курашчан депутатларнинг бири. У директорлик қилаётган уйсозлик комбинати жамоаси Тахиатошда бу йил 80 минг квадрат метр турар жойни ишга туширишга бел боғлаган. Режалар муваффақиятли адо этилмоқда. Эришилаётган ютуқларда тадбиркор раҳбарнинг уддабуронлиги иш бераётир. Депутат айни вақтда ўзи сайланган округ ҳудудида 150 ўринли янги касалхона, 200 ўринли болалар боғчаси қуриш ташвиши билан юрибди. Янги қурилишларнинг лойиҳа ҳужжатлари тайёрланмоқда.

Советлар ҳокимиятни қўлга олаётганда одамларнинг унга бўлган ишончини мустаҳкамлаш жуда муҳим. Бунга Султонмурод Таубалдиев каби ишчан, ташаббускор, эл ишига, ташвишига камарбаста депутатлар фаолияти орқали эришиш мумкин. Интилиш бор жойда ютуқларнинг кўлами кенгаяверади.

СУРАТЛАРДА: 1. Султонмурод Таубалдиев ўз меҳнат жамоаси вакиллари орасида. 2. Сайловчи Бердах Зарикеев депутат қабулида. 3. Оила даврасида.

Еркин БОТИР олган суратлар.

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ МАФКУРА КОМИССИЯСИДА

Кеча Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети мафкура комиссиясининг мажлиси бўлиб ўтди. Унда «Ўзбекистон ССРнинг давлат тили тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонунини амалга ошириш юзасидан Наманган шаҳар партия комитетининг фаолиятига доир масала қараб чиқилди.

Комиссия шуни таъкидладики, қонун қабул қилинганидан буён ўтган давр мобайнида шаҳар партия комитети уни амалга ошириш юзасидан муайян ишларни бажарди. Шаҳар партия комитетида пленумлар, бюро мажлислари, бошқа йиғилишлар қоида тариқасида ўзбек тилида ўтказилаяпти. Шу билан бирга материаллар ва ҳужжатлар ҳозирча давлат тилини ўзлаштирмаган кишилар учун русчага таржима қилинмоқда. Шаҳардаги бошланғич партия ташкилотларида ҳам ана шундай сиёсат амалга оширилаяпти.

Шаҳар партия комитети меҳнат жамоаларида қонун моддалари талабларининг бажарилиши юзасидан коммунист-раҳбарлар фаолиятини назорат остига олган, давлат тилини, миллий маданиятни, ўзбек ҳамда шаҳарда яшовчи бошқа халқлар урф-одатларини ўрганиш учун зарур шарт-шароит яратиш борасида қунт билан иш олиб бормоқда.

Шу йўналишдаги фаолиятда шаҳар партия комитети, партия ташкилотлари оммавий ахборот воситалари имкониятларидан кенг фойдаланмоқдалар. Меҳнат жамоаларида ўзбек тилини ўрганиш бўйича махсус гуруҳлар ишлаб турибди, улар учун ўқув дастурларини Наманган давлат педагогика институти олимлари тайёрлашган.

Топономик комиссия таклифи билан шаҳардаги 80 дан ортиқ кўча, бир қатор боғлар, ҳиёбонлар, маданий-маърифий ва бошқа муассасалар номи ўзгартирилди.

Шаҳар партия комитети комиссияси кўмагида 500 дан ортиқ корхона ва ташкилотда давлат тилида иш юритиш йўлга қўйилди. Алоқа муассасалари, жамоат транспорти, ички ишлар идоралари ҳамда ҳоказоларнинг иши қонунга биноан давлат тилида ва миллатлараро муомала тилида олиб борилмоқда.

Шаҳар партия комитети коммунист-раҳбарлар, бошланғич партия ташкилотлари орқали Ўзбекистон ССРда истиқомат қилувчи фуқароларга ўқиладиган тилни эркин танлаш ҳуқуқини бериш, ўқув режасининг асосий сабоқлари сифатида ўзбек ва рус тилларининг ўрганилишини таъминлаш ҳақидаги қонун моддалари амалда тадбиқ этилишига кўмаклашмоқда.

Тил муаммолари негизида келиб чиқиши мумкин бўлган миллатлараро можароларнинг олдини олишга алоҳида эътибор берилаяпти. Шу билан бирга мазкур масалани ўрганиш ва муҳокама қилиш кўрсатдики, «Ўзбекистон ССРнинг давлат тили тўғрисида»ги қонунни амалга ошириш юзасидан Наманган шаҳар партия комитетининг фаолиятида кейинги пайтларда маълум даражада сусайиш рўй берди.

Меҳнаткашлар, ўқувчи-ёшлар ўртасида қонун моддаларини тушунтириш ишлари бўшаштириб юборилди. Баъзи коммунист-раҳбарлар қонуннинг айрим моддаларини амалга оширишда шошма-шошарликка, гоҳида эса чегарадан чиқишларга йўл қўймоқдаларки, бундай ҳолларга шаҳар партия комитети ўз вақтида баҳо бермаяпти. Шаҳар топономик комиссиясининг ишида камчиликлар бор.

Бир қатор йирик корхона ва ташкилотларнинг бошланғич партия ташкилотлари ўзбек тилини ўрганиш учун зарур шарт-шароит яратишдан ўзларини четга олмоқдалар.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг мафкура комиссияси Наманган шаҳар партия комитетига кўрсатиб ўтилган камчиликларни бартараф этишни таклиф қилди, «Ўзбекистон ССРнинг давлат тили тўғрисида»ги қонунни амалга ошириш соҳасидаги фаолиятни takомиллаштиришга қаратилган таклифларни айтди. Айниқса ўзбек тилини ўргатадиган малакали муаллимлар тайёрлашга эътиборни кучайтириш зарур.

Комиссия Ўзбекистон ССРнинг фан ҳақидаги қонунини тайёрлашга концептуал ёндашувларни қараб чиқди. Ўзбекистон Компартиясининг ҳаракат дастурида кўзда тутилган қонун чиқаришда ташаббус кўрсатиш тариқасида бундай ҳужжат лойиҳаси республика Олий Кенгаши муҳокамасига киритилади.

Мажлисда таъкидландики, мазкур қонун Ўзбекистон ССРда фан ва технологияларни ривожлантиришнинг стратегияси ҳамда тактикасини, фан-техника тараққиётининг устун даражада ривожланадиган йўналишларини, маблағ билан таъминлаш манбаларини, миллий илмий-тадқиқот дастурларини (давлат, тармоқ, минтақа дастурларини) шакллантириш ва уларни бошқариш йўлларини аниқлаш тартибини, бозор иқтисодиёти шароитида фан-техника тараққиётини идора қилишда давлат ва жамоатчилик асосларини бирлаштириб бориш ҳамда ҳоказоларни аниқ белгилаб бериши керак.

Ўзбекистон ССРда фан ва технологиялар муваффақиятли амал қилишини таъминлайдиган қонуний ҳужжатлар мажмуасини тайёрлашни ниҳоясига етказиш мақсадида мафкура комиссияси ишчи гуруҳини тузди.

Мафкура комиссия ишида Ўзбекистон Компартияси вилоят комитетларининг мафкура бўйича котиблари, бир қатор рўзнома ва ойномаларнинг муҳаррирлари, олимлар қатнашдилар.

Мажлисни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг котиби К. Ю. Юсупов бошқарди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг матбуот маркази.

Халқ вакили ёрдам берди

ЖОН КУЙДИРСАНГ...

Бухоро вилоятидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалиги аъзолари Қизилтепа район советининг депутати, бригада бошлиғи Шамсиддин Аминовнинг номини алоҳида ҳурмат билан тилга олишади. У кўпчилик манфаати йўлида жон куйдириши, берилган наказ ва сўровларга виждонан муносабатда бўлаётганлиги билан ҳамқишлоқларининг иззат-эътиборини қозонган. Кейинги вақтда халқ ноибининг ғайрат-шижоати, ташкилотчилик фаолияти туфайли бир қатор эътиборга сазовор ишлар амалга оширилди. Куни кеча фойдаланишга топширилган 180 ўринли болалар боғчаси, жамоа хўжалигида давом этаётган ҳаммом қурилиши ана шулар жумласидандир.

С. ЭГАМОВ.

ХАЙРЛИ ИШЛАРГА БОШ-ҚОШ

Наманган шаҳридаги 300 оиланинг кўп йиллик орзуси ниҳоят амалга ошди. Уларнинг хонадонига табиий газ кириб борди. Бундай имкониятга эга бўлган аҳоли истиқомат жойларидаги 85 хонадонга эса баллонли газ плитаси ўрнатилди.

Наманган машинасозлик заводи директори, Ўзбекистон ССР халқ депутати, республика Олий Кенгашининг Саноат, халқ истеъмоли моллари, аҳолига хизмат кўрсатиш ва савдо комитети аъзоси Воҳид Паттоев ёрдами билан амалга оширилган бу ишлардан ҳамма бирдек тўлқинланмоқда. Депутат ўз наказларини бажаришга алоҳида куч-ғайрат сарфлаяпти. Сайловчиларнинг мушкулини енгиллаштиришга ҳаракат қилаяпти. Яқинда у яна бир хайрли ишга бош қўшди. Ичимлик сувига эга бўлмаган 5225 хонадон қувур орқали оби ҳаёт билан таъминланди.

Т. СУЛАЙМОНОВ.

Фарғоналик **А. Жўраев**, андижонлик **Ж. Турдиев**, наманганлик **А. Низомиддинов** ва бошқалар ҳам маҳаллий советлар депутатларининг фаолияти ҳақида ҳикоя қилувчи мақола ва хабарлар ёзиб юборишган.

Замонга хос ўзгаришлар

ТАДБИРКОРГА—ОМАД ЁР

Дўстлик райони қишлоқ хўжалигининг асосий тармоқлари бўйича Жиззах вилоятида етакчилик қилади. Тадбиркорлик соҳасида ҳам шундай.

Сўнгги беш-олти ой давомида мен вилоятнинг қатор районларида бўлдим, уларнинг барида тадбиркорликка ўтиш, кичик корхоналар тузиш, ишсизларни иш билан таъминлаш хусусида гап бораяпти. Тўғри, унча-мунча қилинган ишлар ҳам бор. Дўстликда эса район марказининг ўзида ўн иккита кичик корхона ташкил этилган. «Лочин» енгил машиналарни таъмирлайди, қишлоқ хўжалигини кимёлаштириш идораси тузган «Компост» фермалардан чиққан гўнгларни қайта ишлаб, хўжаликларнинг ўзига сотади. Механизациялашган 30-кўчма колонна қошида тузилган «Маяк» шахсий уй қурувчиларнинг яхшигина ёрдамчиси. «Космос», «Труд», «Феникс», «Сурхон», «Машъал»... Район матлубот жамиятида илгари дурадгорлик цехи очилган ва у ерда уч киши ишлар эди. Улар стол, стул, бошқа шунга ўхшаш тақчил моллар ясашган. Сифати ҳар қандай давлат корхонасиникидан қолишмаган. Усталар немис миллатига мансуб кишилар бўлиб, улардан бири ҳозир Германияга кетиб қолибди. Қолганлари ҳам чакки эмас. 1991 йилнинг ўтган беш ойи мобайнида 20 минг сўмлик маҳсулот тайёрлашган, шундан ўн минг сўмини ўзлари иш ҳақи сифатида олишган, етти минг сўми хом ашё сотиб олиш учун ишлатилган. Маҳсулот тўлиқ район дўконларида сотилган.

Энди ана шу ерда мебель цехи тузилди. Усталар шифонер, жавон ва бошқа шунга ўхшаш буюмлар ясашга ҳам қодирлигини амалда исботладилар.

Район бўйича бу йил 729 гектар ерга буғдой экилиб, уч минг тонна ҳосил олинди. Район йил давомида ўзини ун ва ун маҳсулотлари билан таъминлаши учун тўққиз минг тонна буғдой керак. Улар ғаллаоролликларга макка бериб, ўрнига буғдой оладиган бўлишди. Шу тахлит муаммо бирмунча ҳал этилади.

— Янаги йил район аҳлига етарли буғдой экамиз, — деди район кенгаши раиси Норбек Қаюмов. — Унинг ҳаммасини ўз тегирмонларимизда ун қиламиз.

Хўжаликдаги тегирмонлар асосан электр қуввати ёрдамида ишлатилиб, ун маълум даражада куяр, натижада сифати пастроқ бўларкан. Ҳозирча унинг тилини билиб ишлатадиган уста йўқ. Шунинг учун тегирмонни трактор ёрдамида ишлатишга ўтишяпти. Қосим Раҳимов номли хўжаликда эса сув тегирмони ишга тушди. Айтишларича, бунақа тегирмоннинг нонини емабсиз, дунёга келмабсиз. Жуда тотли бўлармиш.

Мазкур хўжалик Чимкент, Сайрам билан яқин алоқани йўлга қўйган. Бу ердан у ёққа ем-хашак, унча-мунча техника берилаяпти. Улар эса турли-туман дастгоҳлар жўнатишмоқда. Жумладан, тери ошлаш цехи, мева қуритгич, 150 бош зотли қорамол билан таъминлашди. Ишдан чиққан олтита юк машинасини қайта таъмирлаб, автобус сиёқида созлаб беришди. Ҳозир ишчилар ана шу автобусларда далага чиқишмоқда. Мева қуритгични ишлатиш учун уни газга улаш зарур экан. Бу борада тегишли ташкилотлар билан музокара олиб борилаяпти. Агар дастгоҳ ишга тушса, нафақат узум, олма, ўрикни, балки пиёз, сабзи ва бошқа нарсаларни ҳам қуритиб беради. Кейин уни валюта ҳисобида бемалол истаган мамлакатга сотиш мумкин. Тери ошлаш цехи узлуксиз ишлаши учун аҳолидан мол, қўй териси сотиб олинмоқда. Бундан ташқари хўжаликнинг ўзида нутрия, қуён боқилаяпти, уларнинг сони кўпайтириляпти. Ошланган теридан қимматбаҳо пўстин тикишни йўлга қўйиш тадориги кўрилмоқда.

Хўжалик уч блок инкубатор келтириб, иккитасини ишга туширди. Ҳар блокда йигирма бир кунда 18 минг дона жўжа очирилаяпти. Жўжаларнинг бир қисми товуқхонага ўтказилмоқда, бир қисми эса аҳолига сотилмоқда, яна бир қисмига бошқа хўжаликлар харидор бўлишган.

Эркабой Султонов билан Абдужаббор Дадажонов пахта увадасини титиш цехини очишди. Ҳар қандай тош қотган пахтангизни олиб келинг, улар беш дақиқада толаларни ҳалим-ҳалим қилишади. Ўғил уйлантираман, қиз чиқараман деб пахта излаб юрган ота-оналар шу ерга келаверсинлар.

— Ҳар куни 150—200 килограммгача увадани қайта ишлаймиз, — дейди Абдужаббор Дадажонов. — Ускуналарни Қозоғистондан олиб келиб, ўрнатдик. Хўжалик харажатини кўтарди. Ойлигимиз ёмон эмас — 400 сўм атрофида.

Хўжаликда дурадгорлик цехи ҳам очилган. Лекин унинг ҳаракати ёғочга боғлиқ. Керамзит ғишт тайёрланаяпти. Шу ернинг ўзида мавжуд кучлар ёрдамида товуқ ва нутрия фермалари қуриб битказиляпти. Давлат ва кооператив қурилиш корхоналарига мурожаат қилинмаяпти. Улар лойиҳа талаб қилишади, пул талаб қилишади, яна бошқа баҳоналари ҳам кўп. Қарабсизки, то қурилишни бошлайман, деганича бир-икки йил ўтиб кетади. Вақт эса қараб турмайди. Бугунги ишни эртага қолдирсанг, кеч бўлади.

Баъзи хўжаликлар алмашлаб экишга етарли эътибор бермаганликлари учунми, бошқа сабабми, ҳар қалай, ҳозир қийналиб қолишди. Яъни, бедапоя ўрнидаги пахтазорни бегона ўтдан ажратиб олиш ғоят қийин кечмоқда. Қосим Раҳимов номли хўжаликда бунинг ҳам йўлини топишди: учинчи йили беданинг дастлабки икки ўримини олишаркан-да, ўрнига маккажўхори экишаркан. Натижада икки баравар зиёд даромад олинади ҳамда маккажўхори беданинг илдизини қуритади. Янаги йил ҳеч қўрқмай чигитни экаверинг. Бегона ўтдан ҳам қийналмаймиз.

Н. Қиличев бошқарувчилик қилаётган бўлим дала шийпони қошида ертўла қазиб, тагига иккита бетон нов қўйиишибди, унинг устига иккинчи новни тўнкаришибди. Устига эса тупроқ тортишибди. Бир четидан зинапоя қилинган. Бу ерга истаган нарсангизни ташлаб қўяверинг: қишнинг қаҳратонида ҳам сақланади. Кўлбола озиқ-овқат омбори мана бунақа бўлади.

Райoннинг «Октябрь 50 йиллиги» давлат хўжалиги аҳли ҳам қўшнилардан ортда қолишгани йўқ. Баъзи жиҳатларда ҳатто илгарилаб кетишган. Жиззах устки кийим фабрикаси билан келишиб, унинг цехини очишди. Улжонoй Аҳмедова илгари Маржонбулоқда тикув-бичув билан шуғулланган, кейин шу ерга турмушга чиққан. Бахтига бу ердан цех очилди-ю раҳбарликни қўлига олди. Уч ой ичида 20 нафар қиз иш ўрганиб, ҳозир болалар футболкалари тикишаяпти. Сифати зўр! Иккинчи сменага яна шунча қиз керак. Улар мактабни битираётганлардан шогирд олишмоқчи.

Қишлоқ шўроси қошида Равшан Юнусов гилам цехи очган. Бу ерда ҳам саккиз-ўн нафар аёл машғул. Учга тўрт метрли битта гиламни тўқиганлар 840 сўм иш ҳақи оларкан. Бўёқ, ип, бошқа камчиликларни тўғрилаш Равшан аканинг зиммасида.

Хўжаликда шарқ ширинликлари, оҳак, бўёқ цехлари фаолият кўрсатяпти. Бўёқ хом ашёсининг бир қисмини Душанбедан, бир қисмини Сайрамдан топиб келишаяпти. Мойжувозни юритаётган Илёс Тугулов бекор туриб қолмаслиги учун хўжаликда кунжут, зиғир экилган. Мойжувоз ҳозирча сотиб олинган маҳсулот ҳисобига ишлаяпти. Қурилиш қилиш керак бўлса, Соли Абдиев бошлиқ ширкат гуруҳи ҳозиру нозир. Ем цехига арпа, макка кўтариб келсангиз, икки соатда майдалаб олиб кетасиз. Бир соатда 250 килограмм, бир кунда 2 тоннагача маҳсулотни қайта ишлаш қувватига эга экан бу дастгоҳ.

Хўжалик бош зоотехниги Матлаб Шодиевнинг айтишича, хўжалик фермасида 1200 бош қарамол бор. Унинг 400 боши соғин сигир. Ем-хашак борасида ҳеч қандай муаммо йўқ, ойлик, йиллик режалар мунтазам бажарилаяпти. Ҳар бир сигир соғувчи ўртача 450—500 сўмдан маош оляпти. Мен ана шунга ишонишни истамадим. Кейин тушунтиришди: чорвачиликда ишлаш бошқа соҳаларга қараганда оғир. Биз шунча ойлик, яна бепул овқат билан қизларни таъминлашга мажбурмиз. Бир литр соғилган сут учун биз беш тийин беришимиз керак эди. Аммо, шароит нуқтаи назаридан келиб чиқиб, саккиз тийиндан тўлаяпмиз. (Райондаги баъзи хўжаликлар ҳатто 10 тийиндан тўлаяпти). Чунки шундай йўл тутмасак, қизларни рағбатлантирмасак, ишга қизиқтирмасак, шароит яратмасак, уларнинг бошқа цехларга ўтиб кетиш хавфи туғилди. Баъзилар ўтиб кетди ҳам.

Яъни мазкур хўжаликда чин маънодаги рақобат, мусобақа бошланган. Сирти ялтироқ, ичи қалтироқ, хўжакўрсинга, уюштириладиган, борди-келди меҳмондорчилик билан ўтадиган социалистик мусобақа эмас, балки фақат мулкдорларга хос, авваллари биз жирканган, энди эса чўзилиб қўлимиз етмаётган соғлом мусобақа ана шу хўжаликда бор экан. Кимки ландовур бўлса, ишни эплолмаса, лавозимни эгаллагандан сўнг «босиб еб ётаман», деб ўйласа, ютқизади! Бу ерда фақат ишлаган тишлайди.

Абулқосим МАМАРАСУЛОВ,
«Халқ сўзи»нинг Жиззах вилояти бўйича мухбири.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ПРОКУРАТУРАСИДА

24 июль куни Ўзбекистон ССР прокуратурасининг кенгайтирилган ҳайъати мажлиси бўлиб ўтди. Мажлисда Қорақалпоғистон республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳар, вилоятлар марказлари, баъзи шаҳарлар ва районлар прокурорлари иштирок этишди. Коллегия мажлисида 1991 йилнинг биринчи ярмида республика прокуратура органларининг жиноятчилик, тартиб ва қонун бузилишларининг олдини олиш юзасидан олиб борган ишлари муҳокама қилинди. Республика прокурорининг биринчи муовини Н. Норпўлатов маъруза қилди.

Маъруза юзасидан муҳокамаларда Ўзбекистон ССР Президентлик аппарати Давлат ҳуқуқи бўлимининг мудири А. Мардиев, СССР Бош прокурорининг муовини А. Побежимов, Ўзбекистон ССР Ички ишлар вазирининг муовини П. Лавочкин ўртоқлар сўзга чиқишди.

Ҳайъат мажлисида ҳозирги мураккаб иқтисодий ва сиёсий шароитда, меҳнаткашларнинг турмуш кечириши қийин бўлган бир пайтда прокуратура бошқа ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари, давлат идоралари, жамоат ташкилотлари билан биргаликда амалга оширган тадбирлар натижасида айрим оғир жиноятларнинг турлари камайишига эришганликлари, умумий жиноятчилик сони Тошкент шаҳри ва Сирдарё вилоятида, қонун бузилишлар, айниқса, ўсмирлар ўртасида Тошкент шаҳри, Тошкент, Андижон ва Сирдарё вилоятларида бир мунча камайишига эришилганлиги қайд этиб ўтилди.

Шу билан бирга, ҳайъат мажлисида прокуратура органлари фаолиятида кўпгина камчиликлар борлиги ҳам очиб ташланди. Назорат қилувчи бошқа органлар фаолиятида изчиллик етишмаётгани, халқ депутатлари маҳаллий кенгашларининг қарорлари, шунингдек, ҳамкорликдаги корхоналарнинг, ассоциациялар ва концернларнинг фаолияти доимий равишда назорат қилинмаётганлиги таъкидлаб ўтилди.

Айниқса, ёшлар, балоғатга етмаганлар ўртасида қонунбузарлик ҳолларининг ўсиб кетиши кўпчиликни ташвишга солмоқда. Бу биринчи навбатда оила, мактаб, ҳунар-техника билим юрти, ўқув ишлаб чиқариш жамоаларида болалар тарбиясига масъулият билан ёндошилмаганлик натижасидир. Прокуратура амалга оширган тадбирлари ҳам кутилган натижани бермаяпти. Улар нохушликларнинг олдини олишга хизмат қилмаяпти.

Миллий муносабатлар ва диний ташкилотлар соҳаси суст назорат қилинмоқда. Тергов аппарати иши талаб даражасида ташкил этилмаган. Оғир жиноятларни очиш суръати ниҳоятда паст. Қасддан жиноят қилиш ҳоллари кўпайган. Айниқса, порахўрлик, қўшиб ёзишлар, ҳисоботдаги нотўғри иш юритишларни фош этишга қаратилган ишлар ўз ҳолига ташлаб қўйилганга ўхшайди. Фуқароларнинг ҳуқуқларини поймол қилиш, вазифасига тўраларча муносабатда бўлаётган раҳбарларга нисбатан қонун кучидан фойдаланиш бирмунча суст олиб борилмоқда.

Ҳозирги пайтда мамлакатимизда ва республикамизда янги-янги қонунлар қабул қилинмоқда. Аммо кўп терговчи ва прокурорлар уларни тўғри қўллаш ва тегишлича тушунтиришни билишмайди.

Ҳайъат мажлисида республика прокурори Б. М. Мустафоев якунловчи нутқ сўзлади. У кўпгина вазифалар қаторида ҳуқуқни муҳофаза этиш органлари ходимларининг юксак касб маҳоратига асосий эътиборни қаратди. «Шу жумладан, — деди у, — фуқароларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш йўлида қатъий қонун асосида иш юритишда прокуратура ходимлари шахсан масъулликларини унутмасликлари лозим. Республика аҳолиси прокуратура уларнинг қонуний талабларини тўғри англай билади, қонун кучи билан улар манфаатини ҳимоя қилади деб тушунишлари, қонунбузарлардан ҳимоя қилади деган ишончга эга бўлмоқлари лозим».

Коллегия мажлисида қабул қилинган қарорда иқтисодий инқирозни бартараф этишга қаратилган қонунларнинг бажарилишини таъминлаш ва бу йўлда турган вазифаларни ечиш борасида аниқ тадбирлар белгиланди.

Ҳайъат мажлисида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бўлим мудирининг муовини Р. Ҳайдаров, Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши бўлим ва комитет раҳбарлари А. Йўлдошев ва Э. Халилов, Ўзбекистон ССР Вазирлар кабинети бўлим мудири И. Ҳамедов, Ўзбекистон ССР Олий суди раиси У. Мингбоев, адлия вазирининг биринчи ўринбосари М. Абдусаломов, ҳакамлар суди раисининг муовини М. Умаров, ҳуқуқшунослик Олий билимгоҳининг ректори А. Аъзамхўжаев, Туркистон Ҳарбий округи ҳарбий прокурорининг ўринбосари П. Пицко, Ўзбекистон ССР Фанлар Академияси фалсафа ва ҳуқуқ институтининг директори А. Саидов, Ўрта Осиё темир йўли прокурори К. Галашко ўртоқлар иштирок этишди.

Ўзбекистон ССР прокуратураси матбуот маркази.

Куч—аҳилликда

Самарқанд вилоят партия комитети ва Самарқанд шаҳридаги тожик миллий-маданий маркази ҳамкорликда давра суҳбати уюштирдилар.

Мулоқотга вилоятнинг турли бурчакларида истиқомат қилаётган тожиклар ҳамда тожик тилли миллатлар вакиллари — оқсоқоллар, уруш ва меҳнат фахрийлари, таниқли олимлар, шоирлар, журналистлар таклиф этилдилар.

Халқ депутатлари вилоят совети раиси, вилоят партия комитети биринчи котиби П. М. Абдураҳмонов бу халқлар вакиллари маънавий-маданий эҳтиёжларини қондириш соҳасида амалга оширилаётган тадбирлар хусусида батафсил сўзлаб берди. Чунончи у кейинги пайтларда вилоятда тожик тилида таълим берувчи мактаблар сони кўпайгани, дорилфунунда тожик филологияси факультети, қатор олийгоҳларда шу тилли гуруҳлар ташкил этилгани, тожикча рўзнома чиқарилаётгани, дециметрли тўлқинда Тожикистон ойнаи-жаҳони кўрсатувлари намойиш этилаётганини таъкидлади.

Миллий-маданий марказ раиси А. Қамарзода, уруш ва меҳнат фахрийси А. Нарзиқулов, профессорлар А. Аҳматов, Р. Муқимов, Самарқанд районидаги «Комсомол» жамоа хўжалиги раиси М. Ўроқов, вилоят совети депутати Т. Хуррамов ва бошқалар сўзга чиқишиб, қилинаётган ишларни эътироф этган ҳолда, мавжуд муаммолар, уларни ечиш йўл-йўриқлари хусусида фикр юритдилар. Шунингдек, миллий марказ номидан иш кўришга интилаётган айрим кишиларнинг ножўя хатти-ҳаракатларини, чунончи, маданий-маърифий муаммоларга сиёсий тус беришга уринишларини қораладилар.

«Куч аҳилликда, бирликда, бинобарин, ўзбек ва тожик халқлари азалий қардошлиги, дўстлигига раҳна солишга урунувчиларга кескин зарба берилади», — дея таъкидланди учрашувда.

Ҳабиб ТЕМИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

УЛАРНИНГ ҚЎЛИДАН КЕЛМАЙДИГАН ИШ ЙЎҚ

Район саноат комбинатининг буюмлари Наманган районида ишлаб чиқарилаётган кўпгина моллар билан муносиб равишда рақобат қилмоқда. Гиламлар, тўқима патнислар, елпиғичларга қишлоқ аҳолисининг эҳтиёжи катта бўлмоқда. Комбинатда айниқса тўқимачилик ва тикувчилик ишлари яхши йўлга қўйилган. Айни вақтда ишлаб чиқарилаётган газламаларнинг хиллари муттасил янгиланиб туради. Масалан, халқимиз орасида кенг тарқалган Ҳиндистон парчасини ишлаб чиқариш бошланди.

Тошқол ғиштларини ишлаб чиқариш ҳам комбинатга кўп фойда келтирмоқда. Улар пишиқ-пухта ва арзондир, шу сабабли харидоргир бўлмоқда. Бу ерда буюртмалар асосида мебеллар ишлаб чиқариш бошланди. Яқин келажакда кроватлар, кичик-кичик мебель туркумлари кўплаб ишлаб чиқариладиган бўлади.

Хуллас қишлоқ ҳунармандларининг қўлидан келмайдиган иш йўқ.

ЎзТАГ.

Большевик районидаги Карл Маркс номли жамоа хўжалигининг Эшқувват Жўрақулов бошлиқ бригада пахтакорлари жорий йилда режадаги 23,5 ўрнига 30 центнердан ҳосил олишга бел боғлашган. Шу боисдан ғўзаларнинг парваришига алоҳида эътибор бериб, сидқидилдан меҳнат қилишмоқда. Ҳозирги кунга қадар уч маротаба чопиқ қилиниб, икки марта сувга қондирилган ғўзалар деҳқонларнинг фидокорона меҳнати зое кетмаганидан далолат бериб турибди.

СУРАТДА: (чапдан) участка агрономи Э. Усанов бригада бошлиғи Э. Жўрақулов билан навбатдаги ишлар хусусида фикрлашмоқда.

Ғулом АЛИ олган сурат.

«Жарлик» мақоласи муштарийлар муҳокамасида

КИССАВУРЛИК КАСБМИ?

Ҳар бир сони халқчиллик ғояси билан суғорилган «Халқ сўзи»даги «Жарлик» мақоласини ҳаяжонланиб ўқиб чиқдим. Унда кўпдан бери ҳаммани ўйлантириб келаётган дардли масала кўтарилибди. Муаллиф баҳсга чорлаган бу масала Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши муҳокамасига ҳавола этилгани айни муддао. Назаримда, Муродхон Калонхонов айтган жарликка аллақачон қулаб тушганмиз. Фақат лат едиг-у соғ қолдик. Энди эс-ҳушимизни жойига келтириб, куч-қувватимизни тўплаб, жарликдан чиқиб олишимиз учун пишиқ-пухта «нарвон» (мукаммал қонун) керак. Бу «нарвон» мўрт ва омонат бўлмаслиги учун биргаликда бош қотиришимиз зарур.

Мен кўтарилган дардли масаланинг битта қирраси — киссавурлик устида тўхталиб ўтмоқчиман. Киссавурлик касбми? Бу саволга ким қандай жавоб беради — билмадим, лекин мен ҳеч иккиланмай «ўғриликнинг бу тури ҳозир касб бўлиб қолди» дейман. Негаки, киссавурни ҳар қадамда — автобусу трамвайда, магазину бозорда, вокзалу хиёбонда учратамиз. У эркин ва мағрур, виждонсиз ва сурбет, бешафқат ва зўравон. Унинг ифлос қўллари ҳаракатга келганида жабрланувчи қўрққанидан нафасини ичига ютади, милиция ходими ўзини кўрмасликка олиб, юзини тескари ўгиради, бошқалар кўз уриштириб сирли сукут сақлашади. Киссавурлар сафи кенгайиб, улар тобора сурбет бўлиб бораётганликлари боиси шундан.

Бундан йигирма-ўттиз йил олдин киссавур деганда кўз олдимизда миллати, машғулоти, яшаш жойи номаълум, кўзлари олазарак, юпун кийинган, бадбашара бир инсон гавдаланарди. Ҳозирги киссавурлар эса жуда замонавийлашиб, «маданийлашиб» кетганликларидан бошқалардан алоҳида белгилари билан ажралиб турмайдилар. Ҳавас қилгудек башанг кийинишади, ҳалол яшаётгандек кеккайишади, баъзан машғулотлари ҳам аниқ — ишлашади ёки ўқишади, энг даҳшатлиси, ораларида маҳаллий миллат ёшлари оз эмас.

Хўш, киссавурлик нега юқумли вабодек тарқалиб бораяпти, наҳотки, унга қарши курашда таъсирчан восита бўлмаса?! Ҳуқуқ-тартибот идоралари шу даражада иложсиз қолишдими? Мен бу саволларга «киссавурликка қарши курашда таъсирчан воситалар бор, аммо милиция ходимларида ҳафсала йўқ» деб жавоб берган бўлардим. Фикримни мисоллар билан исботлайман.

Масалан, Тошкентни олайлик. Ҳар бир автобус маршрутининг ўз киссавурлари бор. Гўё шундай бўлиши керакдай. Улар бемалол «ов» қилишади. Нима, буни милиция ходимлари билишмайдими? Ишончим комилки, жуда яхши билишади. Унда нега индашмайди? Улар «ушлай олмаймиз» дейишади. Бу бир баҳона. Унинг замирида лоқайдлик ва масъулиятсизликдан ташқари қандайдир сирли манфаатдорлик ҳам борга ўхшайди. Бўлмаса киссавурларни ушлаш қийинчилик туғдирмайди. Айтайлик, милиция ходимлари кичик гуруҳларга бўлиниб, фуқаро кийимида тиқилинч транспорт воситаларига чиқиб туришса кифоя, киссавурларнинг қўлларини ўз чўнтакларида кўришади. Шубҳасиз, бундай рейдларни вақти-вақти билан ўтказиб туриш кутилган самарани беради. Рейд ўтказишдек таъсирчан воситадан яхши фойдаланилмаётган экан, демак, айб ишончимизни йўқотган посбонларда.

Самарқанд шаҳрининг бош автостанциясида кўп марта айнан бир хил манзаранинг гувоҳи бўлдим. Автобус жўнаш майдончасига келиб тўхташи билан йўловчилар дув этиб олдинги эшикка ёпирилишади. Киссавурлардан бири чаққон ҳаракат қилиб чиқиш зинасига оёқ қўяди-да, ёлғондакам чиқолмаётган одамга ўхшаб йўлни тўсади. Шу пайт чиқиш зинасига интилаётган йўловчилар орасида турган унинг шериклари фурсатдан фойдаланиб одамларнинг чўнтагини шилади. Ана энди уйидан йироқ, бегона шаҳарда, таниш-билиши йўқ, ёнида бир сўм ҳам қолмаган йўловчининг аҳволини бир тасаввур қилиб кўринг-а!

Юқоридаги манзарани мен Тошкент шаҳридаги «Самарқанд» автостанциясида ҳам бир неча бор кузатганман. Бундай нохуш манзара ҳадеб такрорланаверганидан ким ҳақиқий йўловчи-ю, ким киссавур эканлигини ҳайдовчилар ҳам, назоратчилар ҳам билишади. Бироқ айтишга қўрқишади. Сабаби, автостанциялардаги навбатчи милиция ходимлари ёки участка милиционерлари лоқайд ва ҳафсаласиз бўлишганидан кейин уларга нима!..

Кейинги пайтда киссавурлар катта шаҳарлар ўртасида қатнайдиган автобусларга чиқиб, йўл-йўлакай бемалол чўнтак пайпаслайдиган бўлишди. Бу ҳол, айниқса, тунги рейсларда йўловчиларга ташвиш келтиряпти. Чунончи, «Бухоро—Тошкент» автобус маршрутида йўловчилар киссавурлар таъқибига учраб туришади. Бироқ нажот ҳам, нажоткор ҳам йўқ. Жабрланганлар додлаб қолишаверади. Шаҳарлараро бошқа автобус маршрутларида ҳам шу аҳвол.

Хўш, Тошкент ва Самарқанд шаҳарларидаги автостанцияларда, шунингдек, аксарият шаҳар ичидаги ва шаҳарлараро автобус маршрутларида киссавурлар нега бемалол фаолият кўрсатишяпти?! Нега улар ҳеч кимдан, ҳеч нарсадан тап-тортишмаяпти? Ким қандай фикрда, билмадим, лекин менда баъзан ўша лоқайд ва ҳафсаласиз ҳуқуқ-тартибот посбонлари киссавурлар билан алоқадор эмасмикан, деган гумон пайдо бўлади.

Киссавурлар сурбетлиги қай даражага етгани тўғрисида битта мисол келтирмоқчиман. Тошкентнинг Шота Руставели кўчасида — «Россия» меҳмонхонаси қаршисида, тайёрага билет сотиладиган касса ёнида кийим-кечак магазини бор. Бир куни костюм-шим олгани шу магазинга кирдим. Харидорлар оз, сотувчилар кирган ҳар бир кишини диққат билан кузатиб туришибди. Битта костюм-шимни олдим-да, магазиндаги кийим кийиб кўриладиган пардали тўсиқ жойга кирдим. Устимдаги эски костюмни ечиб энди илгичга қўл узатган эдим, парда очилиб икки йигит кириб келди. Улар индамасдан қўлимдаги эски костюмни юлқиб олиб, чўнтакларини ковлашди. Гувоҳномадан бошқа ҳеч нарса йўқ эди. Шимимнинг орқа, ён чўнтакларини пайпаслаб кўришди. Сўнг: «Пулингиз қани?» дейишди сизлаб. «Пулим йўқ, ўлчаб кўриб, лойиғи бўлса кейин келиб сотиб олмоқчийдим» дедим ҳайратдан серрайиб. «Кечирасиз» деб илтифот ила пардани ёпиб чиқиб кетишди улар. Ҳаяжонланиб эски костюмимни зўрға кияркинман, парда очилиб иккита сотувчи кўринди. «Шилишмадими?» — сўрашди бараварига. «Шилишмади, лекин нега индамадинглар?» дедим. «Қўрқамиз», дейишди. Мен уларни тушунгандай бўлдим. Бироқ бундай манзара тез-тез такрорланиб тураркан. Шуниси ҳар қандай кишида ҳайрат ва ташвиш туғдиради. Киссавурлар бир кунда бундай магазинларнинг нечтасига кириб-чиқиб, қанча харидорга «илтифот» кўрсатишар экан? Наҳотки, тегишли милиция идоралари бундан бехабар бўлишса?!

Менимча, бизда жиноятчиликка қарши курашда қонуннинг ижроси чатоқ. Бирорта қонун қабул қиламиз-да, ишимиз энди юришиб кетадигандай ҳаммасини ўз ҳолига ташлаб қўямиз. Ваҳоланки, жиноятчиликка қарши курашда энг муҳими — қонун ижросини назорат қилиш ва ижрочилар масъулиятини ошириш.

Ҳозирги пайтда милиция идоралари партия ва совет ташкилотларини ҳам менсимай қўйишган. Кўп ҳолларда жиноятчиликка ўзлари ҳам шерик. Масалан, бундан беш-олти йил олдин Гулистон шаҳрида узоқ вақт мобайнида мунтазам равишда магазинларга ўғриликка тушиб келган иккита гуруҳ аниқланди. Ҳар бири тўрт кишидан иборат бу иккала гуруҳ аъзолари тўлиқ милиция ходимлари бўлиб чиқишди. Улар ўзлари қўриқлаётган магазинларга усталик билан ўғриликка тушиб, буюмларни (кийим-кечакдан тортиб чойнак-пиёлагача бор) ўртада тенг бўлиб олишган. Олдин битта гуруҳ қўлга тушган. Шов-шув қилмайлик, милициянинг обрўси тушмасин деб, ўғриланган буюмлар камроқ қилиб кўрсатилган ва гуруҳ аъзоларига ўртача 5-6 йилдан қамоқ жазоси белгиланган. Орадан бир оз вақт ўтиб, иккинчи гуруҳ қўлга олинган. Бу гуруҳ аъзоларининг ҳар бири 10-12 йилдан қамалган. Чунки олдинги гуруҳнинг иши тергов қилинаётган пайтда аниқланмаган ўғриликлар ҳам кейин шу гуруҳ ҳисобига қўшиб юборилган. Оқибатда иккинчи гуруҳ аъзолари нега бизга кўп-у уларга оз муддат беришди, деб «Муштум» журналига арз қилишган. Мен журнал топшириғига кўра ушбу арзнома билан шуғулландим. Ҳақиқатан ҳам узоқ муддат мобайнида шаҳардаги асосий ўғриликларни милиция ходимларининг ўзлари қилиб келишган экан. Лекин ўша пайтда бу нохуш воқеани газета ёки журналда беришнинг иложи бўлмади. Чунки милициянинг шаънини ҳимоя қилиш мақсадида матбуотда уларни танқид қилмаслик тўғрисидаги қарор ҳали амал қилаётган эди.

Фақат милиция эмас, суд ва прокуратура фаолиятига доир қонунларни ҳам такомиллаштириш зарур. Шу ўринда бир нарсани таъкидлаб ўтмоқчимиз: суд ва прокуратура идоралари баъзан оддий таклиф-мулоҳазаларни ҳам ўз фаолиятига суиқасд, туҳмат, аралашув, таъсир ўтказишга уриниш деб қабул қилишади. Умуман, ҳуқуқ-тартибот идораларининг аксарият мансабдорлари ўзгалар маслаҳатини хуш кўришмайди. Жиноятчиликка, хусусан, ўғрилик, киссавурлик ва талон-тарожликка қарши таъсирли кураш олиб борилмаётганлигининг бош сабабларидан бири шу. Ҳар қандай қонун, шу жумладан, милиция, суд ва прокуратура фаолиятларига доир қонунлар ҳам депутатлар доирасида ҳал қилинишидан олдин умумхалқ муҳокамасидан ўтиши шарт. Кўпдан — кўп ақл чиқади. Етти ўлчаб бир кесиш шиор эмас, ақл тарозиси бўлиб қолсин. Акс ҳолда қонунлар мукаммал бўлмайди.

Киссавурликка келсак, азалдан, тўқчиликда ҳам, йўқчиликда ҳам ҳаромдан ҳазар қилиб келган халқимиз учун бу иснoддан бошқа нарса эмас. Маҳаллий миллат кишилари (ўрта осиёликлар) орасида киссавур аниқланса, аввало уни ишхонасида, яшаш жойида, қариндош-уруғи, таниш-билишлари ўртасида шарманда қилиш зарур, ўқиса ўқишдан ҳайдаш керак. Шармандалик номусли кишилар, оилалар учун ўлимдан кучли жазо. Албатта, шимолий республикалардан келганларнинг бир қисмига бу чора таъсир қилмайди. Шунинг учун шахснинг кимлигидан, вазиятдан келиб чиқиб, уларга нисбатан аввало юқоридагидек жамоат ўртасида шарманда қилиш, қолаверса, жарима солиш ва республикадан бадарға қилиш сингари чораларни қўллаш зарур.

Борди-ю, балоғат ёшига етган ва ундан катта кишилар такрор киссавурлик қилсалар, уларга нисбатан шариат қонунларини қўллаш жоиз. «Жарлик»да тўғри мулоҳаза юритилганидек, бу ваҳшийлик эмас, аксинча бировнинг беш-ўн сўм пулини оламан деб юзини тилиб кетиш ваҳшийлик. Шариат йўлини тутган кўплаб шарқ давлатлари ўғриликка деярли барҳам бериб, бу борада тараққий этган кўплаб капиталистик мамлакатларга ибрат кўрсатишяпти. Шу боисдан шариат қоидалари қонунларимизга кирса фақат ютамиз, асло ютқазмаймиз. Бу қонун-қоидалар рус тилида сўзлашувчи халқларга ҳам яхшилаб тушунтирилиши ва миллати, диний эътиқоди, ижтимоий мавқеидан қатъий назар ҳаммага бирдай қўлланиши шарт.

Албатта, бу ўринда ижро масъулияти ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Бу ишни бизда одат тусига кирган — таркиби битта партия, битта комсомол аъзосидан ёки битта ишчи, битта колхозчидан иборат суд ҳайъатига, ёхуд порахўр судья ёки ҳадяхўр домла зимммасига юклаб бўлмайди. Ўғри ва киссавурларни ушлашда бутун масъулият милиция ходимлари зиммасига юкланган ҳолда жазо белгилашни жойларда тузиладиган жамоат гуруҳларига топшириш керак. Улар оч қолса ҳам ҳаромдан ҳазар қиладиган, таъсир кўрсатиш учун дағдаға қилишса ҳам тўғри сўзидан қайтмайдиган виждонан ҳалол, қалбан пок одамлардан иборат бўлсин. Бундай одамлар барча шаҳар, қишлоқ, маҳалла, квартал, бошқа турар-жой манзилларида бор, уларни халқ билади. Шунинг учун жамоат гуруҳларига номзодларни раҳбар ходимлар ёки юқори идоралар эмас, халқнинг ўзи тавсия этсин. Белгиланган жазо ҳам эл орасида ошкора ижро этилсин. Токи гумонга ўрин қолмасин. Шунда орамизда ўғри ва киссавурлар бўлмайди.

Иброҳим НОРМАТ,
СССР Журналистлар уюшмаси аъзоси, Ўзбекистон ССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат қўмитасининг бўлим мудири.

Қашқадарёдан эшитинг

МАДРАСАЛАРНИНГ БЎЛҒУСИ ТОЛИБЛАРИ

ШАҲРИСАБЗДАГИ Молик Аждар масжиди қошида эски ўзбек имлосини ўрганиш мактаби очилганига анча бўлди. Бу ерда элликдан ортиқ ёш таълим-тарбия олмоқда. Яқинда шаҳардаги Абдушукур Оғалиқ масжидида икки йиллик тайёрлов мактаби иш бошлади. Унда мадрасаи олия, университетлар ва ислом институтларига ўқишга кирадиган бўлғуси толиблар икки йил давомида таҳсил кўрадилар. Тайёрлов мактабига фақат ўрта маълумотга эга бўлган ёшлар қабул қилинади. Айни пайтда бу ерда 40 талаба фиқҳ, форс ва араб тиллари, Ўзбекистон тарихи, нафосат ва ҳуснихат, илми қироат, илми аввал фанларидан дарс олаяптилар. Султонмурод Соҳибов, Искандархон Асқаров, Омонхон Жалолхон ўғли каби мударрислар ёшларга таҳсил бермоқдалар. Улар масжиднинг тор ва қоронғу ҳужраларида ўқиш-ўқитиш шароитларининг ночорлигидан, дарсликларнинг, кўргазмали ўқув қуролларининг етишмаслигидан нолимасдан, яхши кунлар умиди билан меҳнат қилишмоқда.

— Шаҳрисабзда бундан юз йилча бурун бешта мадраса, ўттиздан ортиқ масжид ва мактаб бўлган, — дейди халқ депутатлари шаҳар кенгаши раиси Ф. Ҳотамов. — Уларда минглаб ёшлар дунёвий илмдан воқиф бўлишган, маърифат-тариқат, аҳлоқ-одобга даъват этилганлар. Шаҳримизнинг ўз шеърхонлик мактаби ҳам бўлган, ҳуснихат бўйича танловлар ўтказилган. Абдушукур Оғалиқ масжидида ташкил топган икки йиллик тайёрлов гуруҳини мадрасага айлантириш орзумиз бору аммо маблағимиз ҳам, иморатимиз ҳам йўқ. Халқимиз учун зарур бўлган бу ўқув даргоҳини жамоатчилик қўллаб-қувватлайди, деб умид қиламиз.

Шогирдинг қанча кўп бўлса, умринг шунча узоқ бўлади. Бунга амал қилган Яккабоғ районидаги тикувчилик цехининг ишчиси Куйсин опа кўплаб шогирдлар тайёрламоқда.

СУРАТДА: тикувчилик цехининг мастери Куйсин Гузарова ёш тикувчи Марҳабо Тилавова билан бирга.

Ш. ШАРОПОВ олган сурат. (ЎзТАГ).

Жим туролмайман

ЗИЁРАТГА БОРГАНДА...

Яқинда туркиялик биродаримиз Асадилло Яшил жаноблари билан рўйи замин сайқали — Самарқанд шаҳрига кузатувчи бўлиб бирга боришга тўғри келди. У киши савоб ишга қўл уриб, Ўзган шаҳрида таваллуд топиб истиқомат қилган, ислом дини даъватига улкан куч фидо этган сайид Аҳмад ибн Жалолиддин Хожагий Косонийнинг, яъни Маҳдуми Аъзамнинг олтинчи боболари Сайид Бурҳониддин Қиличнинг авлодларини излаб, икки йилдан бери аниқроқ маълумотга эга бўла олмай юрган экан. Туркиялик меҳмон мендаги тарихий ҳужжатларни кўриб, қаноат ҳосил қилдилар. Самарқандга келишимиз сабаби ҳам Маҳдуми Аъзамнинг қабрларини зиёрат қилиш, авлодлар яшаган ҳудуд билан яқинроқ танишиш эди. Зиёрат асносида Маҳдуми Аъзам масжидининг имом-хатиби Исохон Юсуфхон ўғли ҳамроҳ бўлдилар.

Масжид билан танишдик. У 1972 йили беркитилиб, колхозга ҳар хил кимёвий дорилар сақлаш учун берилган, заҳри қотил таъсирида емирилиб харобага айланган. 1975 йили вилоят музейи ихтиёрига ўтказилган. Ўтган ўн беш йил мобайнида умуман маблағ ажратилмаган ва ҳеч қандай таъмирлаш ишлари қилинмаган. Қайта қуриш шарофати билан республика Вазирлар Кенгашининг диний муассасаларни қайтариб бериш ҳақидаги қарори чиққандан кейингина масжид эгасини топган.

Маҳаллий аҳоли хурсандчилигининг чегараси йўқ. Одамлар ҳоли қудрат ҳимматни дариғ тутмадилар. Биров ғишт, биров тош, биров ёғоч ва ҳоказо. Маҳаллий ҳокимият раҳбарлари таъмирлаш ишлари жонланганини кўриб, масжидни музейлигича сақлаб қолишга тиришдилар. Бундан огоҳ бўлган аҳолининг қўли совиб, таъмирлашни таққа тўхтатди. Айтинг-чи, бундан ким ютади? Бу воқеалардан хабардор бўлганимиздан кейин кўнглимиз анча ранжиди, лекин хатиб домла бизга ҳамма ишлар яхши бўлишини айтиб, тасалли бердилар.

Масжиднинг тарихига назар ташласак, уни Самарқанд ҳукмдори Ялангтўш Баҳодир Бий ўз пири ва устози Маҳдуми Аъзам ҳазратларининг ўғиллари бўлмиш Хожа Ҳошим шарафларига барпо этган. Қурилиш тамом бўлгандан кейин Шердор мадрасаси қад кўтара бошлаган. Ҳаммаси халқ маблағи ҳисобига бўлган, албатта.

Даҳбед билан танишганимиздан кейин Шоҳизиндага бордик. У ерда дафн этилган пайғамбаримиз Муҳаммад саллаллоҳи алайҳи васалламнинг амакиваччалари бўлмиш Кусам ибн Аббос қабрларини зиёрат қилдик. У киши яшаган ғор беркитиб ташланган экан. Сабабини суриштирсак, сайёҳлар муқаддас жойдан ҳожатхона ўрнида фойдаланган эканлар. Буни эшитиб дилимиз вайрон бўлди. Сўнгра бобомиз Амир Темир мақбараларини зиёрат қилиб, Регистонга йўл олдик. Мадрасалар гўё халқимизнинг бўй-бастини акс эттириб турибди. Лекин бир вақтлар Ислом дунёсининг билим маскани бўлган гўшалар жонсиз. Мадрасадаги китоблар, ўқув анжомлари қайтариб берилиб, толиби илмлар билан тўлганда унга жон киради. Майдонда турган пайтимизда Ғарбдан келган сайёҳлар эркак хотин аралаш калта иштон билан кириб келишди. Биз меҳмон олдида анча ўнғайсизланиб қолдик, чунки Туркияда бундай зиёратгоҳ жойларга аврати очиқ ҳолда қўйилмас экан. Сайёҳлар устиларига чойшаб (ридо) ёпинтириб киритилар экан. Биз ҳали ҳам тарихий маданиятимиз таҳқирланаётганини англадик.

Самарқанддан ҳам ифтихор, ҳам хижолат туйғуси билан қайтдик.

Дадахон НУЪМОНХОН ўғли,
Андижон шаҳри.

АЗОТЛИ ЎҒИТГА МУҚОБИЛ БОРМИ?

Сўнгги йилларда азотли маъдан ўғит хусусида турли-туман гап-сўз айтилмоқда. Бу масалада икки хил фикр юзага келган. Бировлар — асосан ишлаб чиқарувчилар билан қишлоқ хўжалик фани намояндалари азотли ўғитдан оқилона фойдаланишни ёқлаб чиқаётган бўлсалар, бошқалар — табиатни муҳофаза қилиш ва соғлиқни сақлаш ходимлари бу ўғитни тақиқлашни талаб қилаяптилар.

Дарҳақиқат, азотли ўғитнинг муқобили борми?

Маъдан ўғитлар инсониятнинг буюк кашфиётларидан биридир. Миллион-миллион кишиларнинг орзу-умиди мана шу кашфиёт билан боғлиқ, у одамлар учун нажотдир, афсуски, уларнинг ҳафсаласини пир қилаётган ҳам унинг ўзи. Маъдан ўғитлар ёрдамида ер юзининг ўсиб бораётган аҳолисини боқишни мўлжалламоқдалар, айни замонда қишлоқ хўжалигининг ҳозирги тараққиётида учраб турган кўпдан-кўп кўнгилсиз воқеаларга сабаб қилиб мана шу маъдан ўғитларни кўрсатмоқдалар.

Ўзбек деҳқонлари ҳаётига маъдан ўғитлари кириб келганини кўпчилик билмай қолди. Ернинг ҳосилдорлигини бир маромда сақлаб туришга, тупроққа муттасил ё гўнг, ё лойқа, ё эски девор солишга ўрганиб қолган деҳқон ўғитни жуда бехавотир ўзлаштириб олди, боз устига маъдан ўғитлар тупроқ унумдорлигини деярли икки ҳисса оширарди. Бундан ташқари партия ва ҳукумат қабул қилган қишлоқ хўжалигига доир қарорларда маъдан ўғитлардан фойдаланиш ерларнинг унумдорлигини оширишнинг асосий омили, деб белгиланган эди. Ўзлаштириб олиб, ўрганиб қолдик, бинобарин, маъдан ўғит, кул, лойқа, ҳатто гўнг эмас, балки кучли таъсир қилувчи кимёвий модда эканлигини, ундан эҳтиёткорлик билан, билиб фойдаланиш зарурлигини ўйламай, истаган экинга солавердик. Маълумки, экинларни озуқа билан таъминлаш мақсадида ўғитланади. Бунинг учун экинларнинг кимёвий таркибини билиш жуда ҳам муҳимдир.

Ўсимликлар организми органик моддалардан иборат, улар таркибида углерод /45%/, кислород /42%/, водород /6,5%/, азот ва озуқавий кул унсурлар /6,5%/бор.

Миқдори оз бўлишига қарамай, азот ва кул унсурлар ўсимлик ҳаётида муҳим аҳамиятга эга. Буларни ўсимлик асосан илдизи орқали тупроқдан олади. Масаланинг энг муҳим томони шундаки, азот ва кул унсурларнинг миқдорини, таркибини ўзгартириш йўли билан уларнинг меъёрини тартибга солиш мумкин. Улардан азот асосий ҳисобланади, чунки усиз оқсил моддаси ҳосил бўлмайди. Ушбу унсурларни ўсимлик тупроқдан олади, зеро республикамизда тупроқда муқим юқори ҳосил етиштириш учун ана шундай унсурлар етарлими, деган савол туғилади.

Ўзбекистон тупроғида чиринди ва азот оз. Фарғона водийсидаги қадимдан суғориб келинаётган бўз тупроқда азот кўп /Ҳар гектарда 30 — 40 килограмм/, қадимдан суғориб келинаётган оч бўз тупроқда азот кам /ҳар бир гектарда 25 килограммгача/.

Ваҳоланки, ҳосилдорлик гектарига 30 центнер бўлганда ғўза ўсиш даврида тупроқдан 150 килограммдан 210 килограммгача азот олади. Бошоқли экинлар ва маккажўхоридан 10 центнер дон олиш учун 30—35 килограмм, юз центнердан картошка олиш учун 50 — 60 килограмм, илдиз мева олиш учун 45 — 50 килограмм, карам олиш учун 30—40 килограмм, помидор олиш учун 30 — 35 килограмм, бодринг олиш учун 28 — 30 килограмм, резавор мева олиш учун 50 килограмм, узум олиш учун эса 17 — 20 килограмм соф азот сарфланади. Демак бизда саноатнинг ҳам хом ашёга талабини, аҳолининг эҳтиёжини қондира оладиган даражада ҳосил олиш учун тупроқда азот етарли эмас. Ўсимликнинг азотдан фойдаланиш коэффиценти 30 — 40 фоиз эканлигини ҳисобга оладиган бўлсак, ўсимликнинг тупроқдаги азот билан таъминланганлиги яна ҳам пасайиб кетди. Боз устига кейинги йилларда тупроқда чиринди камайиб бораяпти, ўтлоқ тупроқда, суғориладиган бўз тупроқда 30 — 40 фоизгача камайиб кетди. Шу билан бир вақтда азот ҳам камайиб бораяпти, албатта.

Қандай қилиб тупроқни азотга бойитиш, ўсимликни азотга тўйдириш мумкин?

Худди мана шу мақсадда ерга маъдан ўғит солиш ҳаммамизга маълум. Ўзбекистонда азотли ўғитлардан аммиакли селитра, корбамид кўпроқ ишлатилади. Чунки улар, бир томондан, жуда тўйинган, иккинчи томондан, бизнинг тупроқ учун жуда самарали.

Аммо бизда тупроқнинг маъдан ўғитлар таркибидаги азотни ўзлаштириш коэффиценти жуда паст. Мана шунинг учун ҳам азотли ўғитлар миқдорини 2,5 — 3 марта ортиришга тўғри келади. Масалан, сабзавот ва полиз экинларининг ҳар гектаридан юқори ҳосил олиш учун фосфор ва калий билан бир қаторда 150-200 килограмм азот солиш тавсия қилинади.

Етиштирилган ҳар қандай қишлоқ хўжалик маҳсулотида маълум миқдорда маъдан шаклида азот бўлади. Унинг юқори миқдори нафақат ерга солинган ўғит меъёрига, балки жуда кўп омилларга — азотга нисбатан наслий сезгирликка, ўсимлик ҳаво, сув, қуёш нури, иссиқлик, озуқа ва ҳоказолар билан қай даражада таъминланганлигига ҳам боғлиқ. Булардан бирортаси ўзгарса, дарров ўсимликнинг физиологик жараёнига, модда алмашинувига таъсир қилади

Бу билан маъдан сифатида ўзлаштирилган азотнинг бир қисми органик шаклга айланишга улгурмай, ўсимликда, шунингдек, ҳосилда йиғилиб боради. Бинобарин, азотли ўғит оз ишлатилганда ва ҳатто бошқа табиий ўғитлар ишлатилган тақдирда ҳам ҳосил таркибида нитрат бўлиши мумкин. Чунки табиий ўғитлар ерга солингандан кейин маъданланиш жараёни рўй бериб, улар таркибидаги органик азот пировард натижада нитратга айланади. Яъни маъдан ўғит ёки табиий ўғит бўладими, бундан қатъий назар тупроққа тушган азот пировардида суғориладиган ернинг юксак биологик фаоллиги туфайли нитратга айланади. Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари таркибидаги нитрат инсон саломатлиги учун зарарли эканлигичи илгари билишмасди. Жамоатчилик сўнгги йилларда таркибида нитрат бўлган сабзавот, ковун-тарвузни истеъмол қилган кишилар касалга чалинаётликларини қизғин муҳокама қилмоқда. Шу муносабат билан Ўзбекистон учун бодрингга 150, помидорга 50, қовунга 90, тарвузга 45, картошкага 100, лавлагига 300, сабзига 200 /бир килограмм маҳсулотга миллиграмм ҳисобида/ ПДК белгиландики, бу СССР бўйича олганда анча пастдир.

Шундай қилиб бизда сабзавот ва полиз экинларига гектарига 150-200 килограмм азот солинади ва юқорида кўрсатиб ўтилган ПДК миқдори белгиланган. Аммо Англия, Олмония, Голландия, Япония каби тараққий этган мамлакатларда ҳар гектар ерга 500-1000 килограммгача соф азот солинади ва ПДК миқдори ҳам биздагидан анча юқори, яъни бир килограмм маҳсулотга минг, уч минг миллиграмм қилиб белгиланган. Бинобарин, уларда азот ва ПДК миқдори биздагидан 2,5-5 марта кўп. Лекин улар азотли маъдан ўғитни ишлатишни тақиқлашаётгани йўқ. Аксинча ушбу мамлакатлар олимлари қишлоқ хўжалигида азотли ўғитдан фойдаланишнинг янада самарали усулларини яратиш устида қизғин иш олиб бормоқдалар. Сўнгги йилларда республикамизда ер ости ва устки сувларида, мева, сабзавотлар таркибида нитрат кўпайганини инкор қилмаймиз, асло.

Бунга сабаб азотли маъдан ўғитлар солинаётгани эмас, балки улардан тўғри фойдалана олмаётганимиздадир. Шу вақтгача хўжаликларда кимёлаш пунктлари йўқ. Бундан ташқари шахсий деҳқон хўжаликларини ўғит билан таъминлаш йўлга қўйилмаган. Маъдан ўғитларни ташиш ва сақлашда катта камчиликлар бор. Демак, атроф муҳитини нитрат ифлослантираётган экан, айб азотли ўғитларда эмас, балки маъдан ўғитлардан фойдаланиш маданияти пастлигида.

Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш вазирлигининг Бош давлат санитария врачи 1990 йил 15 майда сабзавот ва полиз экинларига аммиакли селитра солишни маън қилиш тўғрисида қарор чиқарди. Биринчидан, сабзавотда нитрат кўплигини фақат аммиакли селитра билан боғлаш нотўғри. Чунки юқорида кўсатиб ўтганимиздек, ҳар қандай маҳаллий ва маъдан ўғит таркибидаги азот пировард натижа нитратга айланиб, ўсимликдаги нитрат шаклига етиб боради. Иккинчидан, бизда тупроқ таркибида азот жуда ҳам озлиги, унинг ўзлашиш коэффициенти пастлиги, табиий ўғит билан яхши таъминланмаганлиги туфайли аммиакли селитра солишни таъқиқлаб қўйиш сабзавот-полиз экинларининг ҳосилдорлигини янада пасайиб кетишига сабаб бўлади.

Шу муносибат билан, бизнингча, республика қишлоқ хўжалигида азотли ўғитдан фойдаланиш масаласини яхшилаш учун таъқиқлаш йўлидан эмас, балки мутахассислар билан маслаҳатлашиб, ўғитларни ишлатиш устидан ҳар томонлама назоратни нафақат жамоа ва давлат хўжаликларида, шунингдек деҳқоннинг шахсий хўжаликларида ҳам кучайтириш йўлидан борилса, айни муддао бўлур эди.

М. МИРЗАЕВ
ВАСХНИЛ академиги, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, Р. Р. Шредер номидаги боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси бош директори.

Ж. САТТОРОВ,
УзССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси, профессор, Тупроқшунослик ва агрохимия институтининг деректори.

Т. ПИРОХУНОВ,
профессор, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган фан арбоби, Тошкент қишлоқ хўжалиги дорилфунуни агрохимия кафедрасининг мудири

А. НУРИДДИНОВ,
биология фанлари номзоди, Сабзавот, полиз экинлари ва картошкачилик илмий-тадқиқот институтининг диреткори.

ОЛАМУ ОДАМ
ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР

ИСРОИЛ БОШ ВАЗИРИНИНГ АЙТГАНЛАРИ

ПАРИЖ. Исроил Бош вазири Ицхак Шамир бугун унинг мамлакати Яқин Шарқдаги вазиятни меъёрий изга солиш юзасидан тинчлик музокараларини дарҳол бошлашга тайёр, деди. Бироқ, деб хабар қилди Франс пресс ахборот бошқармаси Исроил радиосининг хабарига таяниб, И. Шамир «ҳозирча айрим тўсиқлар мавжуд»лигини таъкидланади. «Бу музокараларнинг натижаси қандай бўлишини ҳеч ким билмайди, — деди Исроил Бош вазири. — Турли тангликлар ва зиддиятлар бўлиши мумкин, чунки бу жуда кўп омилларга боғлиқ бўлган мураккаб жараёндир». И. Шамир Суриянинг тутган йўли ўзгарганини ҳам табриклаб, бу мамлакат Исроил билан бевосита музокара бошлаш учун тайёрлигини биринчи марта айтганлигини уқтирди.

СССРГА ТЕХНИКАВИЙ ЁРДАМ ЛОЙИҲАСИ ТАСДИҚЛАНДИ

БРЮССЕЛЬ. Европа ҳамжамиятига аъзо бўлган 12 мамлакат молия вазирлари шу ташкилот кенгашининг ўз ишини туғаллаган сессиясида Европа ҳамжамиятининг 1992 йил бюджети лойиҳасини биринчи муҳокамада тасдиқладилар. Унда Европа ҳамжамияти мамлакатлари давлат ва ҳукумат бошлиқларининг 1990 йил декабрида Римда қабул қилган қарорига мувофиқ Совет Иттифоқига техникавий ёрдам кўрсатиш учун 400 миллион экю /Европа валюта бирлиги/ ажратиш кўзда тутилган.

Бу йил ана шунча миқдорда пул ажратилган ва ҳозироқ амалга оширила бошлаган мазкур ёрдам СССРда транспорт, энергетика ва кадрлар тайёрлашни ривожлантиришни, шунингдек молия идораларини ҳамда озиқ-овқат маҳсулотларини тақсимлаш тизмасини такомиллаштиришни кўзда тутади.

Экспертларнинг фикрича, келгуси йилга мўлжалланган бюджетнинг мазкур лойиҳаси узил-кесил эмас. Жумладан «катта еттилик»нинг яқинда Лондонда бўлиб ўтган кенгаши ва СССР Президенти билан учрашувдан сўнг /бу учрашувда «кичик Европа» вакиллари ҳам иштирок этган/ ҳамжамият Совет Иттифоқига иқтисодий мадад беришнинг янги дастурларига қўшилса керак, бу эса бюджетдан маблағ ажратишни қайта кўриб чиқишни тақозо этади.

ВАШИНГТОН. Жанубий Африка республикасининг Президенти Фредерик де Клерк душанба куни кечқурун мамлакат ҳукуматининг асосий аъзоларидан икки киши маҳкама таркибидаги пастроқ лавозимларга ўтказилганлигини эълон қилди. ЮПИ ахборот бошқармасининг хабар қилишича, ЖАР Қонунийлик ва тартиб вазири Адриаан Флок билан мудофаа вазири Магнус Малан шу йил 30 августда ўзлари эгаллаб турган лавозимларидан кетадилар.

Президент баёнотида А. Флок аҳлоқ тузатиш муассасалари ва бюджет вазири М. Малан эса миллий қурилиш ва жамоат ишлари вазири лавозимини эгаллаши айтилган. Собиқ мудофаа вазири сув ва ўрмон хўжалиги вазирлигига ҳам бошчилик қилади.

Илгари конституциявий тараққиёт вазирининг ўринбосари бўлиб ишлаган Рольф Мейер Жанубий Африка республикасининг янги мудофаа вазири бўлади. Қонунийлик ва тартиб вазири лавозими режалаштириш, вилоят ишлари ва миллий қурилиш вазири бўлиб ишлаган Херманус Крилга тегди.

Президент Ф. де Клерк кўрган бу чоралар «Инкатагейт»нинг — ЖАРда маъмурлар зулусларнинг «Инката фридом парти» тўдасини яширинча пул билан таъминлаш билан боғлиқ ички сиёсий жанжалнинг бевосита оқибатидир. Вазирларни истеъфога чиқариш Жанубий Африка демократик ташкилотларининг ва аввало Африка миллий конгрессининг асосий талабларидан бири эди.

●

НЬЮ-ЙОРК. Флорида штатидаги Канаверал қўлтиғида жойлашган космодромда душанба куни Американинг кўп марта фойдаланиладиган «Атлантис» космик кемасини учириш учун парвоздан олдинги вақт ҳисоблари бошланди. Аэронавтика ва космик фазони тадқиқ этиш миллий бошқармаси вакилларининг айтишича, об-ҳаво шароити қулай бўлса ва носозликлар юз бермаса космик кемани 1 август пайшанба куни АҚШ шарқий соҳили вақти билан соат 11 дан 01 минут ўтганда учириш мўлжалланган.

«Атлантис»ни аввал 23 июлда учириш режалаштирилган эди. Лекин турли техникавий носозликлар туфайли парвоз икки марта кечиктирилди. Наса муҳандислари, хусусан кемадаги учта асосий двигателлардан бирининг ишини назорат қиладиган компьютерни алмаштиришларига тўғри келди.

«Спейс шаттл» режасига доир 9 кун давом этадиган 42-парвозининг асосий вазифаси вазни икки тонналик янги алоқа йўлдошини Ер атрофидаги орбитага олиб чиқишдан иборат. Бу йўлдош ердаги космик марказларнинг «шаттл»лар ҳамда пастроқ орбитадаги бошқа аппаратлар билан алоқасини яхшилашга мўлжалланган.

●

ВАШИНГТОН. Американинг Кубадаги дипломатия ваколатхонаси Қўшма Штатларга туристик саёҳатларга кубаликлардан ариза олишни вақтинча тўхтатди. АҚШ давлат департаменти душанба куни шуни маълум қилди. Давлат департаменти тарқатган баёнотга кўра, мазкур чора мажбурий тусда бўлиб, бундай аризалар кескин кўпайиб Американинг Гаванадаги дипломатия ваколатхонасида тўпланиб қолгани билан боғлиқ. Ҳозирги вақтда тахминан 28 мингта ана шундай ариза тўпланиб қолган.

Куба ҳукумати 1990 йилнинг март ойида АҚШга боришни хоҳловчилар учун ёш чегарасини кескин ўзгартириб эркаклар учун 65 ёшдан 35 ёшга, аёлларга нисбатан 60 ёшдан 30 ёшга туширгач Қўшма Штатларга бориш учун ариза бериш кўпайиб кетган эди.

●

ВАШИНГТОН. Иқтисодиётнинг давлат томонидан бошқарилиши, СССР билан АҚШ ўртасидаги савдо-иқтисодий ҳамкорлик, Совет Иттифоқида ишбилармонлик фаолиятини ривожлантириш истиқболлари — Кентукки штатининг Луисвилль шаҳрида бугун очилган Совет — Америка ёшлари конференцияси қатнашчилари муҳокама қиладиган муҳим масалаларнинг баъзилари ана шулардан иборат. Конференцияни СССР Олий Кенгаши ёшларга доир сиёсат комитети, Халқаро ёшлар ҳамкорлиги совет жамғармаси ва Америка халқаро амалий сиёсат илмгоҳи уюштирган.

Беш кун давом этадиган конференцияда Совет Иттифоқи ва Қўшма Штатларнинг ёш сиёсий арбоблари, олимлари, ишбилармонлари қатнашмоқдалар. Бу СССРдаги ёш арбоблар ва уларнинг Америкадаги тенгдошларининг иккинчи учрашувидир. Биринчи учрашув шу йилнинг апрель ойида Россия заминида — Белгородда бўлиб ўтган эди.

Конференцияни очиш маросимида СССР Президенти М. С. Горбачевнинг конференция қатнашчиларига мактуби ўқиб эшиттирилди.

●

АНТАНАНАРИВУ. Мадагаскар Президенти Дидье Рацирака якшанба куни мамлакат радиоси орқали гапириб, мамлакат ҳукуматини душанба куни тарқатиб юборишга ва янги ҳукумат тузишга қарор берганини эълон қилди ва бу ҳукуматда қатнашишга оппозицияни таклиф этди.

Д. Рацирака норозилик намойишлари бошлангандан кейин миллатга биринчи бор мана шундай мурожаат этди. Норозилик намойишлари вақтида оппозиция давлат бошлиғининг истеъфога чиқишини талаб қилган эди.

●

БРАТИСЛАВА. Менинг «Жамоатчилик зўравонликка қарши» ҳаракатидан чиқиш ҳақидаги аризам сабабли ўнг сиёсий кучлар менга ҳужум қилмоқдалар, чунки мен одамлар мени қандай билсалар, шундайлигимча қолаяпман. Ҳозирги лавозимда туриб, мустақил бўлишни ҳамда партиялар ва ҳаракатлар ўртасида тотувликка эришишга ҳаракат қилишни хоҳлайман. ЧСФР федерал мажлисининг раиси Александр Дубчек якшанба куни ЧТК агентлиги мухбири билан қилган суҳбатида шу гапни таъкидлади.

Кейинги вақтларда фуқароларнинг демократик партияси ва бошқа сиёсий ташкилотлар уни эгаллаб турган лавозимидан истеъфо беришга мажбур қилиш мақсадида зўр бериб қилаётган ҳаракатларига А. Дубчек шундай жавоб қайтарди. Менинг парламентдаги фаолиятим, деб таъкидлади А. Дубчек, ихтилофчилик кўриниши эмас, аксинча, менинг фаолиятим федерал ҳукуматни қўллаб-қувватлашга, федерал мажлисининг амалий ишини таъминлашга қаратилган.

СУРАТДА: нихангларнинг урушқоқ мазҳабига мансуб сикхлардан бири. Қадимий одатга кўра улар ҳамиша қурол кўтариб юришади.

ТАСС фотоахбороти.

1991 Алишер Навоий йили

ЁДЛАБ ОЛИНГ

УЛ ДАМКИ, ҚУЁШ АЙЛАДИ МАҒРИБҚА РУЖУЪ,
ГАР СУҲБАТ ЎШУЛ ҚУЁШ БИЛА ТОПСА ВУҚУЪ,
ХУШТУР ҚИЛМОҚ ЖОМ ҚУЁШИҒА ШУРУЪ,
УЛ ДАМҒАЧАКИМ, ҚИЛУР ҚУЁШ ЖОМИ ТУЛУЪ.

БИЗ — БАЙНАЛМИЛАЛЧИЛАРМИЗ

ЧЕРНОБИЛЬ БОЛАЛАРИГА СОВҒА

АНДИЖОН, 30 июль. (ЎзТАГ). Саховатли Андижон заминида пишиб етилган мевалар Белоруссиянинг Гомель вилоятига — Чернобиль атом электр станциясида рўй берган авариядан жабрланган болаларга бепул жўнатилди.

Бугун Туркистон ҳарбий округининг юк самолёти 20 тонна янги сабзавот ва мева билан мамлакатимиз ғарбига йўл олди.

КАСАБА УЮШМАЛАРИ ВА ХОТИН-ҚИЗЛАРНИНГ МУАММОЛАРИ

30 июль куни Тошкентда «Касаба уюшмалари ва хотин-қизларнинг муаммолари» мавзуида жумҳурият семинари очилди. Семинар Ўзбекистон касаба уюшмалари федерациясининг ташаббусига кўра жумҳурият тармоқ касаба уюшмалари билан биргаликда ўтказилмоқда.

Семинар дастурига мувофиқ ишлар алоҳида-алоҳида шўъбаларда олиб борилади. Ўзбекистонда хотин-қизлар муаммолари батафсил таҳлил этилади, аёлларнинг аҳволини яхшилашга, оналик ва болаликни муҳофаза қилишга қаратилган аниқ тадбирлар ишлаб чиқиш режалаштирилган. Семинар қатнашчилари давра суҳбати ўтказадилар, вазирликлар ва идоралар, жамоат ташкилотларининг раҳбарлари билан биргаликда аёллар меҳнатини муҳофаза қилиш, ўсиб келаётган авлодни ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиш тизимини такомиллаштириш масалаларини кўриб чиқадилар.

(ЎзТАГ).

БОБУР ҒАЗАЛИГА МУХАММАС

Жонима минг бир азоб дунёйи юввошдин яна,
Ишқи ҳижронда қароғим оғригай ёшдин яна,
Дўсти ҳамроҳлик сўрарман, оҳки, бардошдин яна,
Сочининг савдоси тушти бошима бошдин яна,
Тийра бўлди рўзғорим ул қаро қошдин яна.
Сўрдилар: «Ошиқмисан?» «Ҳа!» «Изтироб сенга», «бале»,
Англадим шул дамгача кўрганларим камдур ҳали,
Дарди дунё ичра кеттим қулласин ҳазрат Али,
Мен худ ул тифли паривашга кўнгил бердим, вале,
Хонумоним ногаҳон бузилмагай бошдин яна.
Тошбағир тутди жафо ҳасратга тўлдинг, эй кўнгил,
Гул эдинг барг ёзмайин кўкламда сўлдинг, эй кўнгил,
Дастидан умрингда на яйрабки кулдинг, эй кўнгил,
Юз ямонлиғ кўриб ондин телба бўлдинг, эй кўнгил,
Яхшилиғни кўз тутарсан ул паривашдин яна.
Севдинг баттарроқ найлайин кун сари, кундин сари,
Хоб йироқ тунларда тўлди оҳ билан ишқ дафтари,
Ўтли байтдан куймади пок киборнинг сарвари,
Тош урар хонумонимга парво айламай ул пари,
Телбалардек қичқирурман ҳар замон тошдин яна.
Зору афгор хат битиб илтифот сўрдим, нетай,
Келса деб кўнгил қонимдек лолалар тердим, нетай,
Додки, ўнгимда эмас тушда фақат кўрдим, нетай,
Оёғим етканча Бобурдек кетар эдим, нетай,
Сочининг савдоси тушти бошима бошдин яна.

Замира РЎЗИЕВА.

Сўров

БИР МЕҲРИБОН БОРМИКАН?

Ассалому алайкум «Халқ сўзи» рўзномаси жамоаси! Рўзномангизни халқ дардини тинглашига, халққа маънавий, амалий ёрдам беришига умид қилиб, Сизга мурожаат қилмоқдаман.

Мен биринчи гуруҳ ногиронман. 18 йилдан бери оғир касалликка гирифтор бўлиб, ҳиссиз темир кроват бағрида бир қадам босишга зор бўлиб ётибман. Дард ва азоб гирдобида эзилиб, ниҳоятда зерикиб кетдим. Инсоннинг дардга асир бўлиши менинг бошимдан ўтмоқда. Қўл-оёғингизни бошқара олмасангиз, уларда мажол бўлмаса. Начора, тақдирнинг аччиқ қисматига тан берар экансиз. Лекин дардманд инсонга ёрдам бериш ўрнига, унга қонунни рўкач қилсалар бир азоби минг азобга айланар экан. Шу йилнинг 12 мартида районимизнинг «Илғор чорвадор» рўзномасида маҳалладошим Б. Ҳалимовнинг «Инсон қадри улуғлансин» сарлавҳали мақоласи чиқди. Мақола менинг ҳаётимга оид бўлиб, унда менга ёрдам бериш, мотоколяска ажратиш, инсонларни меҳр-оқибатли бўлишга чақирган эди. Шундан сўнг ишхонам — район ремонт ишлаб чиқариш корхонасидан бироз моддий ёрдам кўрсатилди. Шунча вақтдан бери бирор раҳбар ҳатламаган остонадан район депутатлар кенгаши раиси, Ўзбекистон ССР депутати З. Нуриддинов келиб мендан кўнгил сўраганларида бошим осмонга етди. Яқинда Самарқанд вилоят ВТЭКи раиси ўртоқ М. Мансуров районимизга келиб ҳужжатларимни кўргач, мотоколяска ажратиш мумкин эмаслигини айтибди. Тўғри, мени мотоколяскани бошқаролмайман. Ўғилларим бошқаришига ҳам рухсат берилмас экан, йиллар чангидан сарғайган қоғоз, ҳужжатларни эмас, йиллар азобидан заъфарон бўлган мени рангимни уйга келиб кўрганларида эди, балки раҳмлари келармиди?

Худодан умидим бор. Мен ҳам инсонман-ку! Дарддан бироз фориғ бўлиш учун одамлар орасида бўлгим келади. Афсус, иложим йўқ.

Ҳурматли «Халқ сўзи» рўзномаси муҳарририяти! Рўзномангиз саҳифасига дардларим изҳори бўлмиш мактубимни босиб чиқарсангиз, шоядки, ижтимоий таъминот вазирлигиданми, бошқа жойданми амалий ёрдам берувчи бирор азиз инсон топилса... Охирги нажот Сиздан. Наҳотки шундай қудратли давлатимиз ўзининг ногирон бир фуқаросига «Волга» ёки «Жигули» эмас, оддий мотоколяскани ажратиб беришга қурби етмаса?

Нуриддин КАРИМОВ,
Нурота ноҳияси, Энгельс кўчаси, № 149-уй.

Ўзбекистон қишлоқ хўжалик вазирлиги «Республика жамоа хўжаликлари меҳнаткашларини соғломлаштириш» бирлашмасига қарашли «Бешкент» санаторийсида бирата 75 киши қабул қилиниб, уларга намунали хизмат кўрсатилмоқда. Тиббиёт ходимлари яқин кунларда бу ердаги ер ости шифобахш сувини ҳам даволашга татбиқ этишни режалаштириб туришибди.

СУРАТДА: Санаторий врачи Иззатой Алланазарова дам олувчилар билан суҳбатлашаётир.

Ш. ШАРИПОВ олган сурат. (ЎзТАГ)

Ёднома

МЕН БИЛМАГАН ҚАҲРАМОНЛАР

«Манзура амманинг отаси топилганмиш. Германияда экан, келармиш», деган миш-мишни қишда эшитгандим. Яқинда қишлоққа борганимда бу ҳақда аммамнинг чоли Ҳасан бободан сўрадим.

— Ҳа, шундай дарак чиқиб, қайним Абдурасул сўроқлаб кўрганди. Бошқа экан шекилли, ҳали ҳам бедарак, — деб қўйди у. Урушга бориб келганлар, кетиб қайтмаганлар ҳақида Ҳасан бобо билан анча суҳбатлашиб қолдик.

«Фашистлар Совет чегарасини 1941 йил хиёнаткорона бузганини, асосан уч асосий фронт бўйлаб олиб борилган жангда кўп қон тўкилиб, катта талафот берилганини ва ҳатто ҳарбий қўмондонлар Жуков, Рокоссовскийлардан тортиб ёш партизанлар Олег Кошевой ва Зоя Космедемьянскаяларнинг ҳам фронт орти ва ичкарисида кўрсатган «қаҳрамонликларини» мактабу дорилфунунда кўп ва хўп ўқиганимиздanми, Улуғ Ватан уруши ҳақида анча-мунча хабардор ҳисоблардим ўзимни.

Бироқ момолар «отинг ўчгур» деб қарғагувчи, бобалар «...кунлари»ни раво кўрмагувчи бу уруш билан ҳам яқиндан таниш эмаслигимни унда шаҳид кетган яқинларимни билмаганим исбот қилди. Чучварани хом санагандай хулосани эрта чиқариб, саводу савиямни ўқитувчи ва домлаларим қўйган яхши баҳолар билан ўлчаб, демак «яхши билсам керак» деб юраверибман. Шу сабабданми оталар важоҳати ёвга беаёв, оналарнинг қалби ўғлонлар йўлига унсиз ғов тортган кезларда, қаҳр-ғазабга тўлган фарзандлар юраги ўзига дов топиб, Ватан учун ўша ғовларни-да ёриб кетган дамларда менинг ҳам митти қишлоғимнинг ботир эрлари фронтга жўнаган, барчаси омон қайтиш у ёқда турсин, ҳатто ўнтасининг тобути ўрнига эшикларини қорахат чертганини Ҳасан бобо айтганидан сўнг билишим хаёлимга келмабди. Бепарволик дарди бедаволигиданми, шуни билишга ҳам чорак аср зарур бўлибди-ки, ҳали уларни эъзозлагунимизча қанча вақт лозим бўлар?..

Яна бир алам қилган жиҳати, мактабга қадам қўйган жажжи қалбда Ватанга муҳаббат, юртга меҳр туйғусини уйғотиш учун узоқ-узоқлардан қаҳрамон қидириб соатлаб вақтини, йиллаб умрини ўтказаётган ўқитувчиларимнинг бир оғиз биз — собиқ ўқувчиларга қишлоғимизнинг уруш қатнашчилари ҳақида гапирмагани бўлди.

Шувут юз билан Ҳасан бободан уларнинг қай бири қаҳрамонларча ҳалок бўлган, қайсиси орден ва медаллар билан мукофотланганини сўраш ноқулай эди. Лекин уларнинг барчаси мен учун қаҳрамон. Ватан учун оёққа турдими, юртим дея отга миндими, Тинчлик ҳимоясига жўнаб кетдими, бас... Шундай экан куну тун тирик келишини тилаган оталар, соғинч ёши кўзларида қотганча дунёдан армон билан кетган оналар ҳурмати, ёрга вафони, севгига садоқатни муқаддас билиб, тақдирига ёлғизликни «сотиб» олганча бир умр тул ўтган келинчаклар ҳамда «отажоним омон қайтсин» дея зорланган болаларнинг сароб бўлган илтижоси ҳаққи улар номини бирма-бир ёзиб, эслаб ўтишни лозим топдим:

Абдураимов Абдурауф, Ирзаев Қаҳҳор, Ийммомов Жўрақул, Мирзақобилов Ҳайдар, Нуралиев Тўхтабой, Турсунов Тошмуҳаммад, Шаймонов Икром, Шамсиев Насриддин, Эргашев Аҳмад, Явдаев Турдиқул.

Дарвоқе, бу рўйхат бир қишлоқники, холос. Уларнинг жами йигирма миллиондан ошиқлиги барчамизга маълум. Шундай улкан қурбонни талаб қилган, куёвлар ёстиғини қуритганча, келинлар тақдирини тилкалаб кетган, қизлар ноласи етмасдан йигитлар номаси қайтмаган ўша фиғонли давр бошланганига ҳам ярим асрдан ошди. Демак, эллик йилки Эжгант қишлоғининг тупроғида ўн ўғлоннинг изи йўқ. Бу эътиборсиз қишлоқнинг эътиборли кишиларининг-да улар тақдири билан иши йўқ. Зувиллаб ўтаётган вақт ва тутқич бермас кунлар эса бу ердаги фарзандларни ҳам боболари ўтмишидан бехабар улғайтирмоқда. Кечаги авлоди ким бўлганлигини билишдан мосуво ёшлар эртанги кунини қандай белгилашга ҳам ҳайрон. Наҳотки улар учун халқим, дея ёш жонини жабборга берган ўша азаматлар қисматини ўрганиш, бугунги кунда ёнида турганча қорним дея қўлини совуқ сувга ботирмай мўмай пул топаётганлар тажрибасини ўрганишдан устун бўлмаса? Қолаверса, даҳшатли кўргуликларни ва қайғули кулфатларни мерос қолдирган бўлса-да турли миллатлар ҳамжиҳатлиги, бирлигининг қудрати ўша қора кундан бошлаб ҳаёт синовидан ўтганини билиш нечун шарт эмас?

Мен Улуғ Ватан урушида шаҳид кетган ўғлонлар номини абадийлаштириш борасида қишлоқ кенгаши аъзолари, оқсоқоллари ва мактаб ўқитувчилари жиддий қайғуришларини хоҳлардим. Зеро, улар биз — келажак авлод учун қон тўкиб жон беришган экан, ҳеч бўлмаса уларнинг ҳар бири номини билишимиз зарур. Сўнгги тилагим, у кунлар бизга сабоқ бўлса бўлсин-у, лекин сира қайтмасин!

Ш. РЎЗИЕВ,
Қўшработ район, Очил Қодиров номли давлат хўжалиги.

БУГУН: «Народное СЛОВО» саҳифаларида

Расмий хабарлар ҳамда Тошкент автомобиль йўллар институтининг ректори, Ўзбекистон ССР халқ депутати Салим Пилатов ҳақида А. Артеменконинг мақоласи биринчи саҳифадан ўрин олган.

Иккинчи саҳифада газетанинг Тошкент вилояти бўйича ўз мухбири А. Тошкентбоевнинг Маҳаллий советлардаги депутатларнинг фаоллик кўрсатишларига тўсқинлик қилаётган муаммолар ҳақидаги мақоласини ўқишингиз мумкин.

Г. Ғофуровнинг сабзавот ва қовун-тарвузларга минерал ўғитлар нотўғри солинмаслиги ва табиат муҳофазасига бағишланган мақоласини, Ш. Бойбековнинг Ўзбекистон ССР Ички ишлар вазирлигида ташкил этилган кўргазмадан репортажини учинчи саҳифада ўқийсиз.

Тўртинчи саҳифада спорт хабарлари, маданият янгиликлари ва республика божхона бошлиғи вазифасини бажарувчи Р. Пирмухамедов билан суҳбатни ўқишингиз мумкин.

Ҳодиса

ОФИЦЕРЛИК ШАЪНИГА ИСНОД

КЕЛТИРГАН ИККИ ҲАРБИЙ СОВЕТ АРМИЯСИ САФИДАН ҲАЙДАЛДИ

ИТТИФОҚ қўшинлари қўмондонлигининг буйруғига биноан Фарғонада хизмат қилаётган офицерлар Михаил Саввин ва Олег Афонинлар ҳарбий хизматдан ҳайдалдилар, уларнинг унвони масаласини кўриб чиқиш тегишли органларга топширилди.

Бундай қатъий ва кескин чора кўришга нима сабаб бўлди? Ҳаммаси ичкиликдан бошланди. Майор М. Саввин ва капитан О. Афонинлар якшанба оқшомини шаҳарлик бир танишлариникида ўтказишди. Дам олиш куни, бунинг устига пишиқчилик, дастурхон кўзни қамаштиради.

Албатта, шундай файзли дастурхон устида қиттак-қиттак қилинмаса... Шу тариқа бир неча шиша бўшатилди. Оқшом тушиб, атрофга тун чўкаётган пайтда офицерлар хонадон соҳиби билан хайрлашиб, кўчага чиқишди. Лекин меҳмондорчиликдаги ичкилик уларга камлик қилган экан. Нафс қурғур шароб тусаб қолди. Қаердан ахтариш керак? Ҳозир пиёда тугул отлиққа ҳам йўқ у сабил. Бунинг устига вақт алламаҳал. Қимматроқ бўлса ҳам ресторандан топиш мумкин. Иккovлон «Дўстлик» ресторани томон қўш-эш бўлиб йўл олишди. Аксига ресторанннинг эшиги берк. Аммо ичкаридан ўйин-кулгу, музика овози эшитиларди. Эшикнинг зулфи қоқилганда кимдир чиқиб, ресторанда юбилей маросими ўтказилаётганини, буфет ҳам буюртмачилар хизматида эканлигини айтди. Офицерларнинг «қарори» эса қатъий эди. Ароқ беришни талаб қилиб туриб олишди. Ширакайф ҳарбийлар билан маросим иштирокчилари ўртасида можаро чиқди.

Офицерлар ароқ ололмасликни ўз шаънларига, унвонларига ҳақорат деб тушунишди. Ярим тунда ётоқхонасига бориб, ўттиз нафар аскарни ўрнидан турғазиб, уларни «ҳақоратлаган», «ароқ бермаган» кишиларнинг эсини киргизиб қўйиш учун ресторанга олиб келишди. Аскар учун командирнинг ҳар қандай буйруғи — қонун. Қонун эса муҳокама қилинмайди. Аскарлар ўз командирларини хафа қилганларнинг «таъзирини» бериб қўйишди. Стол-стуллар, озиқ-овқатлар оёқости, идиш-товоқлар эса ер билан битта бўлди, фуқаро Владимир Монакановнинг енгил машинасига жиддий шикаст етказилди.

Ширакайф офицерларнинг калтабинлиги, нафсонияти ҳамиятидан устун келганлиги Совет Армияси офицери шаънига қора доғ бўлиб тушди. Ҳеч нарсадан бехабар командирлар буйруғини бажарган аскарлар, сержантларнинг юзи шувут, боши эгм. Уларга ҳам интизомий чора кўрилди. Офицер дўстларининг гапига учган капитан А. Ковалёв ҳам бошини кўтаролмай юрибди.

— Воқеани эшитибоқ республикамиз Президенти И. Каримовнинг топшириғига биноан махсус комиссия тузилди, — дейди республика президент кенгаши ходими Абдулазиз Мавлонов. — Улар вазиятни, воқеа содир бўлган муҳитни атрофлича ўрганиб чиқишди. Комиссия хулосасига кўра, офицерлик шарафини оёқости қилгани, ҳарбий дастур талабларини қўпол равишда бузганлиги учун М. Саввин ва О. Афонинлар Совет Армияси сафидан ҳайдалдилар, уларнинг ҳаракатларида жиноят состави бор-йўқлигини аниқлаш ҳарбий прокуратурага топширилди.

Фарғонада ва республикамизнинг бошқа минтақаларида шу воқеа теварагида турли миш-мишлар, узунқулоқ гаплар ўралашиб қолди. Биз муштарийларга воқеа қандай рўй берган бўлса, шундайлигича ҳикоя қилиб бердик. Бировлар талқин қилаётганидек, можаро асосида мутлақо миллий ихтилофлар, Совет Армиясига қарши ҳаракатлар йўқ.

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

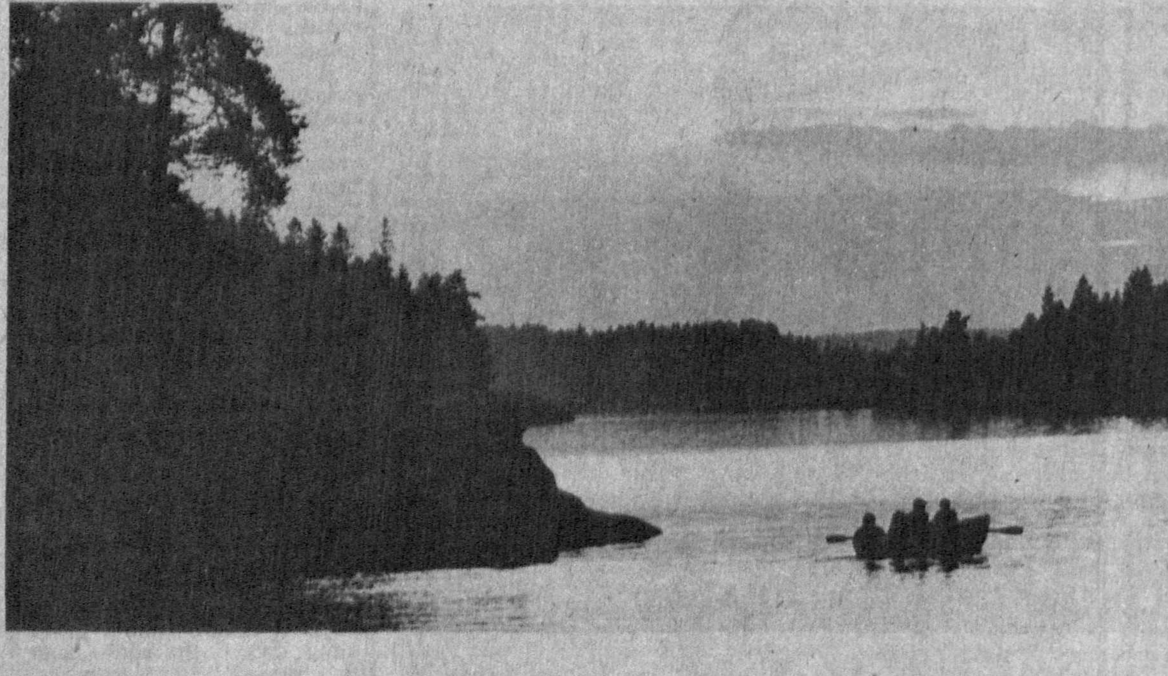

Шимол оқ тунлари латиф бир манзара касб этади. Мусаффо кўлларнинг шаффоф сувлари бамисоли оқ лайлаклар қўналғасига ўхшаб кетади. Ана шундай ойдин тунда рус маданиятининг ажралмас қисми бўлган Ленинград атрофидаги гўзал қўриқхоналарда сайр қилиш нақадар маза. Аммо кейинги пайтда инсоннинг бузғунчилик фаолияти туфайли табиатнинг такрорланмас мўъжизалари завол топмоқда.

СУРАТДА: Ленинград яқинидаги Монрепо қўриқхонаси оқшоми.

Ю. БЕЛИНСКИЙ олган сурат. (ТАСС).

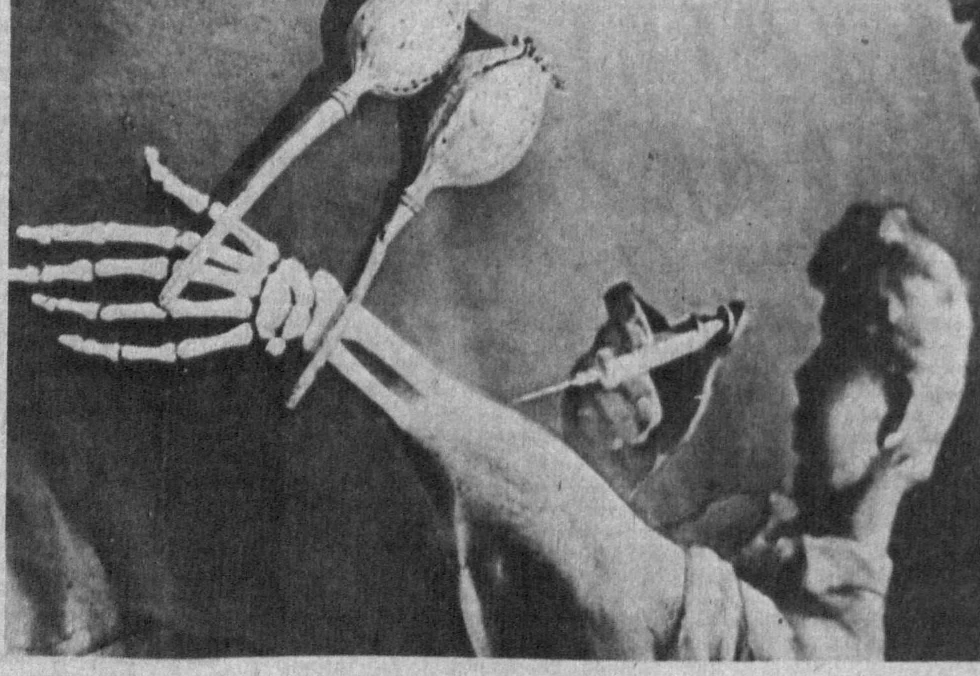

* * *

Кейинги йилларда гиёҳвандлик жамиятимизни инқирозга олиб келаётган қора кучларнинг бири бўлиб қолди. Гиёҳвандликка қарши кураш биргина давлат ва тегишли органларнинг эмас, балки ҳар биримизнинг бурчимиздир.

СУРАТДА: гиёҳвандлар фожеаси акс эттирилган.

(ТАСС фотохроникаси).

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи Номоз САЪДУЛЛАЕВ.
Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖЎРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРҲОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТЎЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МУАССИС: Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши
МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй
Телефонлар: 32-09-67, 33-07-48.

Халқ сўзи

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 22.30. Индекс: 64808. 5717-буюртма.